

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu
Katedra rekreologie a cestovního ruchu

**Angkor Wat – vliv významné historické památky na rozvoj
turistické destinace**
Bakalářská práce

Autor: Patrik Balcar
Studijní obor: Management cestovního ruchu

Vedoucí práce: Mgr. Alexandr Gregar

Hradec Králové

Duben 2016

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracoval samostatně a s použitím uvedené literatury.

V Hradci Králové dne 26.4.2016

Patrik Balcar

Poděkování:

Děkuji panu Mgr. Alexandru Gregarovi za metodické vedení práce a cenné rady, které mi pomohly tuto práci zkompletovat.

Anotace

Práce podává ucelené obecné informace o Kambodži, zvláště se pak věnuje cestovnímu ruchu v zemi, o kterém uvádí četné statistické údaje. Dále podává komplexní informace o angkorských chrámech. Cílem teoretické části je přiblížit různé faktory, které ovlivňují cestovní ruch v Kambodži a v oblasti chrámů Angkor Wat.

Následně v praktické části práce zjišťuje, jaký vliv mají angkorské chrámy na cestovní ruch v zemi. Pro tyto účely byl vytvořen dotazník, který byl následně předkládán respondentům, kteří Kambodžu, nebo alespoň oblast Indočíny, navštívili. Z jejich odpovědí vyplyne, do jaké míry ovlivňuje Angkor Wat cestovní ruch v zemi a mnoho dalších informací, jako průměrná doba návštěvy země, nebo zda turista spojí návštěvu země s některým ze sousedních států, či spokojenost návštěvníků angkorských chrámů

Annotation

Title: Angkor Wat – Influence of an important historical monument on development of tourist destination

Bachelor thesis gives comprehensive general information about Cambodia. It focuses on tourism in the country, about which states numerous statistic data. Thesis gives complex information about temples of Angkor. Aim of theoretical part is to describe different factors, which have an influence on tourism in Cambodia and in Angkor area.

Bachelor thesis finds out in the practical part, what influence Angkor temples have on tourism in country. For this purpose was made a questionnaire, which was given to respondents. These respondents have been to Cambodia, or at least to Indochina before. From their answers will emerge, to which extent does Angkor Wat influence tourism in Cambodia and many other information, such as average duration of visiting the country, if tourists combine visiting of Cambodia with visiting some of the neighbor countries, or tourists satisfaction with Angkor Wat temples.

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Cíl práce.....	2
3	Metodika zpracování.....	3
3.1	Výzkumné otázky	3
3.2	Hypotézy.....	3
4	Kapitola - Vlastní text práce	5
4.1	Cestovní ruch	5
4.1.1	Produkt cestovního ruchu.....	5
4.1.2	Destinace CR.....	6
4.1.3	Atraktivita CR.....	6
4.2	Kambodža.....	7
4.2.1	Geografické informace.....	7
4.2.2	Administrativní členění.....	7
4.2.3	Obyvatelstvo	7
4.2.4	Náboženství	7
4.2.5	Ekonomická situace	8
4.3	Dějiny Kambodže.....	10
4.3.1	Raná království (1-9. století).....	10
4.3.2	Angkorská říše (802-1336)	10
4.3.3	Postangkorské období (1336-1863).....	11
4.3.4	Koloniální období (1863 – 1953).....	12
4.3.5	Samostatná Kambodža	13
4.4	Kambodža jako turistická destinace	14
4.4.1	Doprava do země	14
4.4.2	Cestování po Kambodži.....	14

4.4.3	Ubytování v zemi	15
4.4.4	Stravování.....	16
4.4.5	Zdravotní a bezpečnostní faktory	16
4.4.6	Destinace cestovního ruchu	17
4.4.7	Současný stav cestovního ruchu	21
4.5	Turistická atraktivita Angkor Wat.....	26
4.5.1	Město Siem Reap.....	26
4.5.2	Chrámy Angkoru	26
4.5.3	Informace o areálu	27
4.5.4	Jednotlivé chrámy.....	28
4.5.5	Architektura.....	30
4.5.6	Návštěvnost	32
4.5.7	Mezinárodní spolupráce a ochrana	32
4.6	Vliv atraktivity Angkor Wat na Kambodžu.....	34
5	Praktická část.....	35
5.1	Dotazníkové šetření	35
5.1.1	Základní výzkumné otázky a hypotézy	35
5.1.1.1	Výzkumné otázky	35
5.1.1.2	Hypotézy	35
5.1.2	Sběr informací a charakteristika respondentů	36
5.1.3	Vyhodnocení dotazníku	37
5.2	Zhodnocení nabídky CK Alvarez.....	56
6	Shrnutí výsledků.....	57
7	Závěry a doporučení	59
8	Seznam použité literatury.....	64
9	Přílohy	66

9.1	Dotazník.....	66
9.2	Dotazník v anglickém jazyce	70
10	Zadání práce	73

1 Úvod

Cestovní ruch je v moderní době velmi důležitou součástí našich životů. Má velký vliv na ekonomiku, kulturní porozumění a v neposlední řadě na sociální a politickou situaci. Rozvojová země orientovaná na cestovní ruch se bude snažit přilákat větší množství turistů mimo jiné zvýšením bezpečnosti v zemi, zkvalitněním zdravotní péče atp. Cestovní ruch tedy může pomoci stabilizovat politickou situaci a mít velmi pozitivní vliv na rozvoj v zemi nejen ekonomicky.

To je jistě i případ Kambodže, země, která v roce 1991 čelila roku 0, ale velmi rychle se rozvíjí. Nemalou zásluhu na tom má i cestovní ruch. Nejvýznamnější turistickou památkou, která láká miliony turistů ročně, je Angkor Wat.

Cestovní ruch v Kambodži se ve 21. století rychle rozvíjí, pro zemi třetího světa může mít zásadní vliv na ekonomický a jiný rozvoj. Příkladem může být sousední Thajsko, ve kterém se cestovní ruch začal vyvíjet o několik desítek let dříve a dopomohl zemi k současné vyspělosti.

Existence angkorských chrámů rozvíjí především oblast Siem Reapu. Pro mnoho lidí je ale návštěva angkorských chrámů důvodem návštěvy celé Kambodže. Chrámy tedy mají jistý vliv na cestovní ruch v zemi a tím pádem i na rozvoj Kambodže.

Návštěva angkorských chrámů se stává masovou záležitostí a to může mít mnohé negativní následky jak na památce samotné, tak na místní komunitě a tím pádem i na návštěvnosti památky v budoucnu. V tomto ohledu lze říci, že je třeba aplikovat obecná pravidla udržitelného cestovního ruchu.

2 Cíl práce

Cílem práce je zjistit míru vlivu turistické atraktivity Angkor Wat (ve smyslu celé destinace) na Kambodžu. Práce se v teoretické části věnuje základnímu vymezení cestovního ruchu, historii a současné politické, ekonomické a sociální situaci v Kambodži, jakožto předpoklady pro cestovní ruch. Poskytne velké množství statistických údajů a dalších informací o současném stavu cestovního ruchu v zemi. Dále se práce zabývá přímo angkorskými chrámy v kontextu cestovního ruchu v zemi, jejich historií a architekturou, předkládá základní informace o jednotlivých chrámech a statistická data o cestovním ruchu v oblasti.

Pro vyhodnocení vlivu angkorských chrámů na Kambodžu byl vytvořen dotazník. Jeho cílem je zjistit, do jaké míry ovlivňují angkorské chrámy cestovní ruch v zemi, zda je jejich návštěva hlavní motivací pro příjezd zahraničních turistů, nebo je to jen jedna z destinací, kterou turisté navštíví, ale není to primární důvod k návštěvě. Pokud jsou angkorské chrámy hlavní motivací pro příjezd turistů, je cílem zjistit, zda tito turisté sekundárně navštíví také další kambodžské destinace.

Dotazníkové šetření také odhalí mnohé další zajímavé informace, jako je například spokojenost návštěvníků angkorských chrámů nebo důležitost spolupráce se sousedními zeměmi při vytváření „nadmárodní destinace“.

3 Metodika zpracování

Při tvorbě bakalářské práce bylo použito poměrně velké množství knižních zdrojů. Pro obecné informace o zemi, kultuře, historii či angkorských chrámech nebylo složité najít česky psané knižní zdroje. Naopak pro získání některých informací o cestovním ruchu v zemi či přímo v angkorské oblasti, bylo třeba použít zdroje psané v angličtině a tedy volně překládat.

Dále bylo použito velké množství internetových zdrojů a pro zjištění statistických údajů byly zásadní výroční zprávy kambodžského ministerstva cestovního ruchu. Internetové zdroje jsou také často překládány z angličtiny. Pro efektivní zpracování bakalářské práce byly určeny následující výzkumné otázky a hypotézy, jejichž správnost se snaží bakalářská práce dokázat či vyvrátit.

3.1 Výzkumné otázky

1. Jak velké množství ze zahraničních turistů, kteří přijedou do Kambodže, navštíví angkorské chrámy?
2. Mají angkorské chrámy velký vliv na návštěvnost země?
3. Je pro Kambodžu, co se cestovního ruchu týče, důležitá spolupráce se sousedními zeměmi, tedy Thajskem, Laosem a Vietnamem?

3.2 Hypotézy

1. Angkorské chrámy jsou nejnavštěvovanější turistickou destinací v Kambodži. Navštíví je minimálně 60% zahraničních turistů, kteří přijedou do země.
2. Návštěva angkorských chrámů je hlavním motivem pro návštěvu země alespoň pro 40% zahraničních turistů. Chrámy mají zásadní vliv na rozvoj cestovního ruchu v zemi a tedy i významný vliv na její ekonomiku.

3. Pro Kambodžu je v cestovním ruchu důležitá spolupráce se sousedními zeměmi, jelikož zahraniční turisté navštíví většinou více z těchto zemí najednou.

4 Kapitola - Vlastní text práce

4.1 Cestovní ruch

„Nejčastěji používaná definice cestovního ruchu je dle UNWTO: Aktivita osob cestujících do míst mimo jejich obvyklé prostředí nebo pobývajících v těchto místech ne déle než jeden rok za účelem trávení volného času, sjednávání kontaktů pro následné podnikání, apod.“ [4, str. 15]

„Cestovní ruch je komplexní, mnoha oblastmi a z mnoha hledisek se prolínající společenský jev bez jakýchkoli pevně stanovitelných hranic, který je synergickým souhrnem všech jevů, vztahů a dopadů v časoprostorovém kontextu, souvisících s narůstající mobilitou lidí, motivovanou uspokojováním jejich potřeb v oblasti využití volného času, rekreace, cestování a poznání, dále v oblasti sociální, kulturní a dalších oblastech. Jevovou náplní cestovního ruchu jsou především souhrnné aktivity jeho účastníků, procesy souvisící s budováním a provozováním zařízení poskytujících těmto účastníkům služby, aktivity spojené s rozvojem a ochranou zdrojů pro jeho funkci, souhrn politických a veřejně správních aktivit (politika, propagace a regulace cestovního ruchu, mezinárodní spolupráce, apod.) a současně i reakce místních komunit a ekosystémů na uvedené aktivity.“ [4, str. 15]

4.1.1 Produkt cestovního ruchu

„Produkt CR je souhrn veškeré nabídky soukromého či veřejného subjektu podnikajícího v cestovním ruchu nebo cestovní ruch koordinujícího.“ [4, str. 442]

Produkt CR má mnohá specifika, např. služba je osobně poskytována, nelze ji skladovat, častá je platba předem za produkt, který nelze předem vyzkoušet. Na produkt mají vliv faktory, které buď nelze ovlivnit, nebo lze ovlivnit jen omezeně (počasí, politická situace). Produkt CR dosahuje různé úrovně komplexnosti, od poskytnutí jednotlivé služby (např. doprava) přes poskytnutí komplexu služeb až po destinaci CR jako ucelenou nabídku. Součástí takového produktu je také místní komunita, její zvyky, životní styl, náboženství atp. V případě produktu na úrovni destinace je jeho tvůrcem destinační management. Z pohledu návštěvníka je

produktem CR zážitek cestování jako celek. Při tvorbě produktu CR je třeba vycházet z únosné kapacity objektu či území, na kterém má být produkt realizován. [4, str. 442 – 443]

4.1.2 Destinace CR

Destinace CR je oblast, která je typická velkou koncentrací atraktivit cestovního ruchu, rozvinutými službami a další infrastrukturou. Výsledkem je vysoká koncentrace návštěvníků. Pro zahraniční návštěvníky může být destinací CR buď celá země, region či jen město. V některých zemích je území členěno na turistické regiony či oblasti, což je základ pro marketing CR. Destinace CR má svůj destinační management, jehož cílem je vytvářet kvalitní, jednotný a přehledný produkt CR. [4, str. 105 - 106]

4.1.3 Atraktivita CR

„Atraktivita cestovního ruchu je zajímavá součást přírody, nebo sportovní, kulturní či společenský objekt, či událost přitahující účastníky CR. Lze je dělit na přírodní a kulturní, na hmotné a nehmotné, na atraktivity mezinárodního, národního a místního významu a jinak.“ [4, str. 48 - 49] „Nejvýznamnější atraktivity jsou motivací návštěvy dané země, jsou součástí typických zájezdových tras, stávají se symboly návštěvy dané destinace.“ [4, str. 49]

4.2 Kambodža

4.2.1 Geografické informace

Kambodža leží v pevninské části jihovýchodní Asie. Rozkládá se na ploše 181 035 km². Sousedí s Thajskem, Laosem a Vietnamem a má 340km mořského pobřeží. Monzuny rozdělují rok na období dešťů a období sucha. Lidská sídla a kultury se soustředí podél řek a jezer, které zabírají asi 5% rozlohy země. Nejdůležitějším vodním tokem je Mekong, jedna z největších řek světa. Asi 70% rozlohy je stále pokryto křovinatými porosty a lesy. Nejvyšší horou je s 1 813 metry Phum Aural. [2, str. 5]

4.2.2 Administrativní členění

Kambodža se dělí na 24 provincií a hlavní město Phnom Penh, které má rozdílnou administrativu, než ostatní provincie. Každá provincie má své hlavní město a je dále rozdělena na okresy a samostatné správní jednotky, které se dále dělí na komuny. Dále jsou v Kambodži určena města, která přebírají určitou odpovědnost okresů. [17]

4.2.3 Obyvatelstvo

Kambodža je království, současným králem je Norodom Sihamoni. Země má přibližně 15,5 milionů obyvatel a hustota zalidnění je 85 obyvatel na km². Ve městech žije dle odhadu 20% obyvatel. Přírůstek obyvatelstva v roce 2014 činil 1,63%. Obyvatelstvo je složeno převážně z Khmerů (90%), nejvýznamnější menšinou jsou Vietové (5%), dále je zde početná menšina Číňanů, Čamů a tzv. horských Khmérů. Hlavním městem země je Phnom Penh. [8] Úředním jazykem je khmerština, při potřebách cestovního ruchu je možné se domluvit anglicky a vzdělané obyvatelstvo ovládá také francouzštinu. [9]

4.2.4 Náboženství

Nejrozšířenějším náboženstvím je buddhismus a to konkrétně théravádový. K němu se hlásí asi 95% populace. [2, str. 10 - 17] Buddhismus je v zemi

dominantním náboženstvím již od 15. století a jeho vliv je patrný ve všech aspektech života. V Kambodži není tak striktní jako např. v Thajsku a bývá často provázán s animismem a uctíváním duchů. Můžeme zde nalézt také příslušníky islámu, hlavně mezi menšinovými Čamy, či hinduismu. Právě hinduismus je důležitý z historického hlediska, neboť až do doby zániku říše Angkoru ve 14. století byl hlavním náboženstvím. Po přechodu z hinduismu na buddhismus se přestaly stavět velké chrámy a místo toho byly zakládány kláštery. [3, str. 407 - 410]

4.2.5 Ekonomická situace

Tabulka 1 HDP v Kambodži

	2010	2011	2012	2013	2014 (odhad)
HDP ve stálých cenách (mld. rielů)	47 048	52 069	56 682	61 327	67 464
HDP na hlavu (v USD)	830	911	973	1 042	1 123

Zdroj [8]

Kambodža je vlivem hrůzovlády rudých Khmerů, následné vietnamské invaze a občanské války zaostalým státem, její ekonomika se však velmi rychle zlepšuje a růst HDP se pohybuje okolo 7%. Hlavními tahouny jsou ekonomický vývoz, stavebnictví, cestovní ruch, zemědělství a textilní průmysl. [8] V Kambodže se platí místní měnou riel a zároveň americkými dolary. Tyto 2 měny jsou na stejné úrovni. Je naprosto běžné, že při platbě dolary je vráceno v rielech a naopak. Jeden americký dolar odpovídá 4 000 rielům a tento kurz je už několik let stabilní. [3, str. 46]

4.2.5.1 Zemědělství

Příjmy ze zemědělství a jeho efektivita se každoročně zvyšují. Tento trend je spojený s vývojem lepších technologií a pěstováním výtěžnějších plodin. Odhad podílu zemědělství na HDP pro rok 2015 byl 28,6%. [12]

Problémem rozvoje zemědělství v Kambodži je nedostatečná infrastruktura a špatné zemědělské technologie. Místní zemědělství je tradičně orientované na rýži, v posledních letech však tento trend oslabuje a rozvíjí se také pěstování zeleniny, manioku či kukuřice. Velký vzrůst zaznamenala také živočišná produkce. V roce 2015 bylo zemědělství zasaženo nedostatkem dešťů a ztrátou velkého množství úrody. [11]

Produktivita kambodžského zemědělství stoupala v letech 2004-2012 natolik, že dovolila zemi zvýšit vývoz zemědělských plodin a stát se konkurencí pro Thajsko, Vietnam či Myanmar. To se zvyšováním prodejní ceny rýže způsobilo rozvoj životní úrovně farmářů. [11]

4.2.5.2 Průmysl

Hlavní složkou průmyslu je průmysl textilní. Jeho role pomalu klesá, avšak v roce 2013 je stále dominantní s podílem 42,4%. Druhým nejdůležitějším odvětvím je stavebnictví s 30% účastí v roce 2013, dále je to potravinářství s 10% zastoupením pro rok 2013. Odhad podílu průmyslu na HDP pro rok 2015 byl 27,9%. [12]

4.2.5.3 Služby

Odhad podílu služeb na HDP pro rok 2015 byl 43,6%, což z něj činí nejvýnosnější odvětví. [12] Významnou roli hraje cestovní ruch – a to jak příjezdový, tak i domácí, o kterém je však velmi složité shromáždit data. Téma vlivu cestovního ruchu na ekonomii země je blíže popsáno v kapitole 4.4.7 - současný stav cestovního ruchu.

4.3 Dějiny Kambodže

4.3.1 Raná království (1-9. století)

Rozvoj používání bronzů a železa a intenzifikace zemědělství se vznikem nadprodukce byly předpokladem pro vznik prvních států. Na vznik a vývoj prvních království měla velký vliv indická kultura. Jedním z nejdůležitějších prvků přejatých z Indie byla náboženství – hinduismus a později buddhismus. Dále to byl sanskrit či politicky organizační vzory. [2, str. 32 - 38]

Prvním královstvím, které se z velké části rozkládalo na dnešním kambodžském území, byl Fu-nan. Fu-nanská říše v této oblasti vládla od 2. století do první poloviny 7. století. Na ni navazuje politické uskupení Čen-la, jemuž vládli khmerští králové. Tato říše existovala paralelně s Fu-nanem. Původně mu byla podřízena, postupně se však stala silnější a převzala moc ve Fu-nanu. Čen-la se rozpadla na dvě říše na začátku 8. století. Toto rozdělení platilo až do začátku 9. století, kdy byly podniknuty kroky ke sjednocení Khmerů pod jedním panovníkem. Po celé toto období byl dominantním náboženstvím hinduismus. Existence těchto dvou říší je popsána hlavně v čínských pramenech, které se často liší se závěry dnešních archeologických výzkumů na území Kambodže, podle kterých byly tyto říše menší a celá oblast nebyla jednotná. [2, str. 38 - 55]

4.3.2 Angkorská říše (802-1336)

V roce 802 byl prohlášen univerzálním monarchou Kambodže Džajavarman II. Sídlo si zvolil nedaleko dnešního Siem Reapu a tím položil základ pro vznik jednotného khmerského státu. V následujících stoletích jím založená říše prosperovala a již na přelomu 9. a 10. století tento státní útvar zahrnoval zhruba oblast dnešní Kambodže. [2, str. 56 - 92]

Z počátku existence tohoto státu jsou patrné výrazné změny v architektuře, kdy jsou sakrální stavby budovány především z cihel a kamene. Ostatní stavby jsou budovány ze dřeva. Vzniká také hustá síť cest, spousta mostů a vodních kanálů.

Z této doby existuje poměrně hodně písemných pramenů týkajících se důležitých událostí v zemi. [2, str. 56 - 92]

V tomto období bylo také přesunuto hlavní město do vlastního Angkoru a v jeho okolí bylo stavěno spousta svatyní i vodních děl. Postupně tato říše hranice dnešní Kambodže o mnoho překročila a dostala se hluboko do Thajska, Barmy, Vietnamu a jižního Laosu. Téměř po celou dobu existence říše docházelo ke konfliktům se sousedními říšemi, hlavně s Čamy, jejichž říše se rozkládala na území dnešního Vietnamu, popř. s královstvím Dai Viet. [2, str. 56 - 92]

Nejvyššího rozmachu dosáhla angkorská říše ve 12. století, kdy se stala dominantní říší jihovýchodní Asie. Také stavitelská činnost dosáhla svého vrcholu, když byl v průběhu 40 let vybudován dnes nejslavnější chrám Angkoru – Angkor Wat. Později bylo vybudováno poslední královské město – Angkor Thom. Od poloviny 13. století čelila Angkorská říše postupnému úpadku. Ten byl zapříčiněn částečně změnou politické a etnické situace v Asii vyvolanou mongolskými invazemi. Mongolové dokonce zaútočili přímo na Angkor. Na západě také vzniklo první thajské království, se kterým Angkor musel bojovat o území. Dalším důvodem byly vnitřní boje o moc a slabost posledních panovníků. [2, str. 56 - 92]

Bylo zvykem obklopovat chrámy příkopy a ochrannými zdmi. V průběhu staletí do země stále více pronikal buddhismus, dlouhou dobu fungoval v určité syntéze s hinduismem, ale nakonec se stal dominantním náboženstvím. [2, str. 56 - 92]

4.3.3 Postangorské období (1336-1863)

Nelze jednoznačně říci, že by toto období bylo obdobím úpadku, proces přerodu země měl své kořeny již v dobách vrcholného rozmachu Angkoru a jeho nástup byl pozvolný. Změnila se ekonomika, sociální struktura, jazyk, hodnotový systém, atd. Kambodža se stává státem orientovaným na námořnictví, poprvé vznikají kroniky a buddhismus jednoznačně dominuje. Pravdou je, že v období od poloviny 14. do konce 16. století existuje velmi málo historických pramenů v porovnání s angkorskou dobou. [2, str. 114 - 145]

V polovině 15. století byl Angkor opuštěn. Stalo se tak po vleklých válkách se Siamem, při kterých byl několikrát vypleněn. Na konci 16. století se Kambodža dostala pod thajskou nadvládu a od začátku 17. století o moc v zemi bojovalo Thajsko s Vietnamem. Kambodžský stát byl slabý a panovníci byli dosazováni jedním či druhým státem. Pravidlem se stalo, že pokud byl panovník dosazen Thajci, opozice hledala podporu ve Vietnamu a naopak. V polovině 19. století nastoupil na kambodžský trůn thajský princ Ang Duong, který do země pozval Francouze za účelem ochrany. V roce 1863 byl jeho nástupce nucen podepsat dohodu o francouzském protektorátu. Země se tak stala součástí francouzského koloniálního impéria. [2, str. 114 - 145]

4.3.4 Koloniální období (1863 - 1953)

Kambodža se tedy v době velkého koloniálního soupeření západních vyspělých států stala protektorátem Francie a to v roce 1863. Období francouzské nadvlády je hodnoceno spíše pozitivně, života běžných lidí se příliš nedotklo a po mnoha staletích byla země alespoň na nějakou dobu v míru. Francouzi také nechali vystavět cesty, přinesli efektivnější způsob vlády, zkvalitnili zemědělství, zdravotnictví, atd. V této době se také stal Phnom Penh hlavním městem. [2, str. 159 - 203]

V průběhu francouzské nadvlády došlo k několika povstáním. První v letech 1865-1867, kdy král s francouzskou podporou toto povstání potlačil. Další série povstání se odehrála v osmdesátých letech 19. století. Kambodžanům vadila stoupající tendence zasahování do chodu státu z francouzské strany. Těm se zároveň dařilo postupně snižovat moc krále a převádět jeho pravomoci na své úředníky. Stejnou tendenci mělo dění v zemi i na začátku 20. století. Nespokojení byli hlavně rolníci, kteří byli zatíženi obrovskými daněmi, a z toho pramenilo mnoho konfliktů. V období před druhou světovou válkou vzniká v Kambodži nacionalistické hnutí, které otevřeně kritizuje situaci v zemi. Tendence k osamostatnění Kambodže vzrostly po druhé světové válce, při které Francie ztratila svou sílu. Toto úsilí vyvrcholilo v roce 1953, kdy se Kambodža skutečně stala samostatnou. [2, str. 159 - 203]

4.3.5 Samostatná Kambodža

Po osamostatnění Kambodže měl hlavní slovo v zemi král a později předseda vlády Sihanuk, který se výrazně zasloužil na obnovení kambodžské samostatnosti. Později dokonce získal titul doživotní hlavy státu. V zemi probíhal souboj o moc mezi levicí a pravicí, který se prohloubil po kulturní revoluci v Číně a dále při válce ve Vietnamu. V roce 1970 proběhla revoluce a moc v zemi převzala pravice pod vedením generála Lon Nola, proti níž se okamžitě zvedla vlna odporu. [2, str. 204 - 229]

V roce 1975 přišla další revoluce, tentokrát levicová. Vůdcem nového režimu se stal Pol Pot. Revoluce byla následovaná vysídlením měst, uzavřením se světu a hlavně genocidou, která měla za oběti 1,5 milionů obyvatel ze 7 milionů kambodžských residentů. V sedmdesátých letech došlo i k bojům se sousedním Vietnamem, který v roce 1979 ukončil vládu Rudých Khmerů a tím i jejich genocidu. Rudí Khmerové se ale uchýlili k partyzánskému způsobu boje a tím začala další občanská válka. [2, str. 229 - 246]

Po přechodném období občanské války opustila vietnamská armáda v roce 1989 zemi a v roce 1991 byl za účasti OSN přijat mírový plán pro Kambodžu. V roce 1993 se králem opět stal Norodom Sihanuk a v roce 1998 zemřel Pol Pot. S jeho smrtí se rozpadlo i hnutí Rudých Khmerů. [2, str. 246 - 265]

I přes stabilizaci politické a ekonomické situace je Kambodža nadále velmi chudou zemí, problémem zůstává rozsáhlá korupce. Kambodžská ekonomika se dnes rozvíjí díky oděvnímu průmyslu a v posledních letech také díky cestovnímu ruchu. [2, str. 265 - 275]

4.4 Kambodža jako turistická destinace

Kambodža je podstatně méně navštěvovaná než sousední Thajsko, její obliba však v poslední době stoupá. Největším lákadlem je angkorský komplex, který se nachází v blízkosti města Siem Reap. Dalšími atraktivitami budou jistě hlavní město Phnom Penh, pláže na jihu země či jezero Tonle Sap. I přesto, že zde občanská válka definitivně skončila teprve v roce 1998, je cestování bezpečné. Země je i přes velký rozvoj v posledních letech stále velmi chudá. [3, str. V - VIII]

4.4.1 Doprava do země

Letecky se do země dá dostat s přestupem v Bangkoku, Taipei, Soulu či jiné asijské metropoli. Nejvytíženější letiště je v Siem Reapu, které v roce 2015 přijalo 1 414 967 zahraničních turistů, následuje letiště v Phnom Penhu, na které ve stejném roce přistálo 1 061 034 zahraničních turistů. [10] Další možností je vstoupit do země přes některý z hraničních přechodů z Thajska, Vietnamu či Laosu. Velmi často používaná je cesta Bangkok – Siem Reap přes hraniční přechod Poi Pet. Tuto cestu také nabízí spousta bangkokských cestovních kanceláří. Vízum lze dostat na každém hraničním přechodu. [3, str. 3 - 8]

4.4.2 Cestování po Kambodži

Místní silnice patří k těm nejhorším v jihovýchodní Asii a doprava po nich je velmi zdlouhavá a nepohodlná. Během období dešťů bývají některé silnice dokonce neprůjezdné, některé bývají po opadnutí vody poškozené. [3, str. 10]

Co se autobusové dopravy týče, přepravním uzlem je hlavní město Phnom Penh, odkud se lze dostat do většiny provinčních měst. Alternativou za autobus mohou být sdílená taxi či minibusy, které jsou většinou ve špatném stavu, ale dá se s nimi dostat do méně dostupných oblastí. [3, str. 10 - 11]

Kambodža má pouze 2 železniční tratě, které dohromady měří 650 kilometrů. Železnice vede z hlavního města přes město Battambang až k hranicím s Thajskem - do města Poi Pet. Druhá linka vede z Phnom Penhu přes Kep a Kampot do Sihanoukville. Na začátku 21. století byly železnice následkem

komunistického režimu a válčení v hrozném stavu, od roku 2006 se začalo pracovat na rozsáhlé rekonstrukci, kterou z velké části dotovala Asijská rozvojová banka, australská vláda a další zahraniční organizace. Zatímco jižní linka byla opravena a zprovozněna v roce 2013, druhá linka zůstává jen částečně opravena. Alespoň však byla doplněna chybějící část ze Sisophonu k hranicím s Thajskem. V roce 2012 byl oznámen vládní záměr konstrukce pěti nových železničních linek vedoucích přes celou zemi. [16]

Další možností dopravy po Kambodži jsou vnitrostátní lety. Tento způsob dopravy lze zvolit mezi městy Siem Reap a Sihanoukville a Siem Reap a Phnom Penh. V Kambodži má velkou tradici také lodní doprava. Dodnes je možné dostat se z Siem Reapu po jezeře Tonle Sap a stejnojmenné řece až do hlavního města Phnom Penh. Bohužel je to turistická atrakce, která vyjde velmi draze. I další města jsou z hlavního města dostupná lodní dopravou. Samozřejmě se dá pomocí lodní dopravy dostat také na kambodžské ostrovy, kde v posledních letech vzkvétá cestovní ruch. [3, str. 10 - 14]

Způsobem dopravy na kratší vzdálenost jsou motorky či typické asijské tuktuky. Každá destinace či atrakce má přebytek Kambodžanů nabízejících tento způsob dopravy.

4.4.3 Ubytování v zemi

I v menších provinčních městech lze nalézt dostatečný počet levných ubytoven a levnějších hotelů. V hlavních turistických destinacích, tedy Siem Reapu, Phnom Penhu a Sihanoukville lze nalézt široký výběr ubytování v různých kategoriích, včetně luxusních hotelů. [3, str. 19]

Podle výroční zprávy kambodžského ministerstva cestovního ruchu činila zaplněnost hotelů v roce 2015 70,2%. Například v Siem Reapu v době sezóny může být problém se sháněním ubytování, zároveň se však vytváří další možnosti pro residenty. [10]

4.4.4 Stravování

Kambodžské jídlo není oproti thajskému příliš kořeněné a není téměř pálivé. Často se setkáme s velkým množstvím bylinek a zeleniny. [3, str. 22] V turistických destinacích najdeme velké množství typických kambodžských pouličních restaurací, ale i zahraniční – thajskou či čínskou kuchyni. V poslední době se můžeme díky vlivu cestovního ruchu stále více setkat se západními fast foody. Nejlevnějším způsobem stravování jsou pouliční stánky nabízející kambodžské jídlo. Specialitami, které lze najít na tržnicích, jsou různě upravení brouci či pavouci, dále želví anebo také hadí maso. [3, str. 23]

4.4.5 Zdravotní a bezpečnostní faktory

Kambodža jako jeden z nejchudších států jihovýchodní Asie není, co se zdraví týče, bezpečnou zemí. Samozřejmostí by mělo být očkování proti žlutence typu A a B, proti břišnímu tyfu a tetanu. Dále se při cestě do země doporučuje očkování proti vzteklině a za zvážení jistě stojí i meningitida a japonská encefalitida. [3, str. 34 - 35]

Dalším důležitým pravidlem je nepít kohoutkovou vodu a v této souvislosti si dávat pozor i na led, který můžeme dostat do pití např. v restauraci a který může být z této vody vyroben. [3, str. 34 - 35] Součástí výbavy každého turisty by měl být také kvalitní repelent proti hmyzu a pro jistotu také antimalarika.

Kambodža je země, která má jedno z největších procentuálních zastoupení HIV pozitivních v populaci. Podobně je tomu i s dalšími pohlavně přenosnými chorobami. S tím by měl každý počítat při krevních transfuzích, odběru krve atp. Hlavně účastníci ne zrovna pozitivně proslaveného sexuálního turismu by měli mít tento fakt na paměti.

V turistickém průvodci [3] je uvedeno, že je Kambodža, co se kriminality týče, bezpečná země a lidé jsou velmi přátelští. Zkušenost autora není až tak jednostranná, jak se píše v této knize. Kambodžané jsou většinou sice opravdu milí, na druhou stranu je v Kambodži rozvinutý prodej drog a prostituce. Navíc si místní

dealeři při nabízení svých produktů nedělají těžkou hlavu ani z příslušníků policie. Při procházení Siem Reapu se autora dokonce pokusili okrást.

Samostatnou kapitolou jsou nášlapné miny, kterých bylo v Kambodže mezi roky 1979 a 1991 rozmístěno asi 10 milionů. Miny jsou postupně odstraňovány, avšak tato činnost je velmi náročná. Chodit mimo vyznačené cesty a navštěvovat neodminované oblasti se důrazně nedoporučuje. [3, str. 45]

4.4.6 Destinace cestovního ruchu

Následuje přehled destinací cestovního ruchu, přičemž oblast Siem Reapu a Angkorských chrámů je uvedena ve zvláštní kapitole 4.5.

4.4.6.1 Hlavní město Phnom Penh

Hlavní město Kambodže se nachází v rovině v blízkosti soutoku velkých řek Mekong, Tonle Sap a Bassac. Chybí zde výšková stavba, město je velmi rušné a má enormní dopravní zatížení. Město se dynamicky rozvíjí a spousta lidí z venkova se do něj stěhuje. Osm kilometrů od města leží mezinárodní letiště [3, str. 79 - 88]

Centrem společenského dění je nábřeží – široká promenáda vedoucí podél řeky Tonle Sap. Lze zde najít také drahé restaurace a hotely v západním stylu. V těsné blízkosti se nachází největší dominanty - Královský palác a Stříbrná pagoda. Ty spolu tvoří komplex obehnaný více než kilometr dlouhou zdí. Do komplexu se platí vstupné 6,25 USD (2009). [3, str. 81 – 82 a 99 - 100]

V blízkosti Královského paláce je také Národní muzeum. Známa je pagoda Wat Phnom stojící na asi jediném pahorku ve městě. Tato pagoda byla údajně postavena ještě před založením města a později mu dala i jméno. Z původní stavby se však téměř nic nedochovalo. Hojně navštěvované je muzeum genocidy na jižním okraji města – budova bývalé střední školy, na jejímž místě Rudí Khmerové zřídili věznici, kde popravovali skutečné i domnělé politické odpůrce. [3, str. 81 – 82, 99 – 100 a 117 - 118]

Hlavní město se také pyšní velkým množstvím obchodů a tržnic. Phnom Penh je také místem, kde se lze setkat s autentickou khmerskou kulturou. Dále lze z hlavního města podniknout spoustu jednodenních výletů do okolí. Za zvážení

stojí např. chrámový komplex Tonle Bati či Vražedná pole v Choeng Ek s pamětní stúpou obětí genocidy. [3, str. 82]

4.4.6.2 **Battambang a severozápad**

Tato oblast se rozkládá na západě země. Ze západu je ohraničená Thajskem, z východu jezerem Tonle Sap a na jihozápadě hlavním městem Phnom Penh. Území patřilo v minulosti střídavě Thajsku a Kambodži a definitivně se součástí Kambodže stalo až v roce 1946. Je zde tedy patrný velký thajský vliv. Pro cestovní ruch jsou důležité tepny spojující Phnom Penh či Siem Reap s Thajskem přes hraniční přechod Poi Pet. Díky tomu tudy vede jedna z nejkvalitnějších kambodžských silnic. [3, str. 157 - 159]

Největší města oblasti se nachází právě na této tepně mezi hraničním přechodem Poi Pet a Phnom Penhem. Jsou to přístav Kompong Chang, klidnější Pursat, dále jedno z největších měst Kambodži – Battambang. Toto město v poslední době láká poměrně hodně turistů. V jeho okolí se v minulosti nacházelo více chrámů než v okolí Siem Reapu, většina z nich bohužel značně zchátrala či se zcela rozpadla. Jedním ze zchovalých chrámů je Wat Banan. [3, str. 159] Zajímavostí v blízkosti města Kompong Chang jsou plovoucí vesnice rybářské komunity na řece Tonle Sap, včetně plovoucích tržnic či kaváren. [3, str. 161]

V blízkosti města Pailin se skrývaly jednotky Rudých Khmerů při své partyzánské válce. Proto je tato oblast při hranicích s Thajskem z důvodu zaminování jednou z nejnebezpečnějších v zemi. Téměř nedostupné jsou také Kardamomové hory na jihu provincie, které jsou zarostlé hustou džunglí a nachází se zde panenská příroda s velmi rozmanitou druhovou skladbou. [3, str. 160 – 166 a 179]

4.4.6.3 **Centrální Kambodža**

Tato oblast, která se nachází na sever od hlavního města až k hranicím s Thajskem a Laosem, je z hlediska cestovního ruchu téměř zapomenutá. Místní půda je často písčité a tím pádem neúrodná. Chybí tedy možnost získávání zdrojů obživy a v důsledku toho je oblast velmi řídko obydlená. Tento jev je intenzivnější

na severu provincie. Organizované zájezdy se sem zpravidla nepořádají a se zahraničními návštěvníky se tu setkáme jen zřídka. V kombinaci s hroznou kvalitou silnic je tedy návštěva této části země činem značně dobrodružným a v období dešťů je dokonce nemožná. [3, str. 265 – 267]

Jediné větší město je zde Kompong Thom. V jeho blízkosti je nejvýznamnější kambodžská památka z předangorského období – Sambor Prei Kuk – soustava cihlových chrámů, která se zachovala z dob, kdy tu leželo hlavní město říše Čen-la. Většinu chrámů pohřbila v průběhu staletí džungle a tak se jich zachoval jen zlomek. Dále na severu se pak nachází mohutný chrám Preah Khan. Na severu, až na hranicích s Thajskem, se tyčí chrám původně z devátého století - Preah Vihear. Kombinace jedinečné architektury s umístěním na skále z něho teoreticky dělá atraktivitu s velkým potenciálem. Ta zatím ale není naplněna kvůli špatné infrastruktuře. Pro návštěvníky je jistě lepší dopravit se k chrámu ze severu z Thajska. [3, str. 266 – 267 a 273]

4.4.6.4 Severovýchod

Ve východní části této oblasti se nachází odlehlé, zalesněné a těžko přístupné kopce. Tyto oblasti jsou řídce osídlené. Ve vyšších polohách se můžeme setkat s horskými kmeny, které ještě donedávna žili téměř bez kontaktu s okolním světem. Vládne zde velmi mírné životní tempo a zahraničního turistu tu můžeme spatřit jen výjimečně. S tím souvisí i kvalita cest, která je jedna z nejhorších v celé zemi. [3, str. 291 – 292]

O něco živější je jihozápad oblasti. Obchodní přístav Kompong Cham je největší centrum severovýchodu. Město je ale klidné a většina turistů, kteří se vydají do této části země, se mu vyhne. Nejzajímavější atraktivitou v okolí města je určitě zachovalý chrám z 11. století - Wat Nokor. [3, str. 292 – 294]

Dále na severovýchod leží město Kratie. Turisté sem většinou jezdí za účelem pozorování orcel tuponosých (říční delfín), které se tu v hojném počtu vyskytují. Vede sem na kambodžské poměry kvalitní silnice z Kompong Chamu a proto doprava do tohoto města není problém. [3, str. 301 – 304]

Oblast Rattanakiri na severovýchodě je přes svoji polohu poměrně dobře dostupná po silnici. Tato oblast je známá svým rozsáhlým porostem džungle a množstvím řek s divokými peřejemi či vodopády. Je zde k dispozici několik pěších tras územím Národního parku Virachey. Jedním z největších lákadel je magicky působící jezero Yeah Laom. [3, str. 312 – 314]

4.4.6.5 Jih země

Kambodža má poměrně dlouhé pobřeží, které je ale na jihozápadě obtížně dostupné z důvodu přítomnosti rozlehlých neprostupných lesů a zároveň kvůli Kardamomovým horám. Oproti tomu pobřeží východněji položené je poměrně hodně zalidněné, využíváné v cestovním ruchu a ekonomicky vcelku rozvinuté. Velký kontrast nabízí oblast na východ od Mekongu, která patří k vůbec nejchudším v zemi a má velké zalidnění. Lidé v těchto oblastech jsou závislí především na produkci rýže. [3, str. 331]

V této oblasti se nachází jedna z nejoblíbenějších turistických destinací v celé zemi, přímořské město Sihanoukville, které turisty láká díky plážím, a ti se často vydávají i na okolní ostrovy. Město se rychle rozvíjí a má ráz typického přímořského letoviska. [3, str. 331 – 334 a 340] Cestovní ruch je tu už poměrně rozvinutý, ale počty turistů zdaleka nedosahují thajským plážím, proto může být kambodžské pobřeží dobrá alternativa pro dovolenou u moře. Většina turistů v Sihanoukville jsou Kambodžané.

Dále na východ najdeme malé poříční město Kampot s poklidnou atmosférou. Odtud lze podniknout několik jednodenních výletů. [3, str. 334] Za návštěvu stojí národní park Bokor - bývalé rekreační centrum se zábavními podniky, které bylo založeno Francouzi za koloniálního období. Asi 20 kilometrů západně od Kampotu leží přímořské město Kep - bývalé koloniální rekreační centrum, které už ale dnes není oproti minulosti příliš navštěvované. [3, str. 367 a 373]

Za návštěvu jistě stojí národní park Kirirom položený severně od Kampotu. V národním parku nalezneme mnoho krásných vodopádů a jezer, kolem kterých navíc vedou pěší cesty. [3, str. 335]

4.4.6.6 Oblast Siem Reapu

V této části země je samozřejmě nejvýznamnější a nejnavštěvovanější angkorský komplex. Jemu a městu Siem Reap se bude práce věnovat v kapitole 4.5. V této kapitole se tedy práce zmiňuje o jiných atraktivitách v oblasti.

Jedním ze zajímavých míst, která mohou turisté krom angkorských chrámů navštívit, je jezero Tonle Sap. Jezero slouží jako rezervoár pitné vody, protipovodňová nádrž, dopravní cesta a také domov pro mnoho lidí, z nichž někteří žijí přímo na jeho hladině. Právě plovoucí vesnice na jezeře jsou velkým lákadlem pro turisty. Jezero je zároveň biosférickou rezervací UNESCO, což mu zaručuje ochranu a udržitelný rozvoj. [3, str. 254 - 256]

Kopec Phnom Kulen je jednou z dalších turistických atraktivit nedaleko Siem Reapu. V jeho okolí se nachází velké množství starobylých chrámů, které však nelze navštívit kvůli minám. Jedním z hlavních důvodů k návštěvě je socha ležícího Buddhy, vytesaná z velkého kusu skály či vodopád pod kopcem. Další atraktivitou v oblasti je chrám Beng Mealea. [3, str. 257 - 259]

4.4.7 Současný stav cestovního ruchu

Veškeré formy cestovního ruchu v zemi ustaly s nástupem komunistického režimu a neexistovaly v období vlády Pol Pota a občanské války, až do roku 1991, kdy byl vyjednáán mír s Vietnamem. V dalších letech však země stále nebyla bezpečná pro cestovní ruch kvůli partyzánské formě války Rudých Khmerů. Několik turistů bylo v této době uneseno a dokonce i zabito. Nepřijíždělo jich více než 50 000 ročně. Stabilitu přinesla až smrt Pol Pota v roce 1998. [7, str. 151 - 155]

Množství zahraničních turistů, kteří navštíví Kambodžu, každým rokem stoupá. Například v roce 2005 zemi navštívilo 1 421 615 zahraničních turistů, v roce 2010 už to bylo 2 508 289 a v roce 2015 dokonce 4 775 231. [10]

Počet zahraničních turistů v letech 2010 - 2013 rostl s průměrnou intenzitou 13,5% ročně, tato rychlost se snížila v roce 2014, kdy zemi navštívilo o 7% turistů více než v předcházejícím roce. Zpomalení růstu bylo dáváno za vinu

nestabilní politické situaci a sociálním problémům. [19] Přírůstek zahraničních turistů se ještě snížil v roce 2015, kdy čílal 6,1%. [10]

4.4.7.1 Zastoupení cestovního ruchu na ekonomice

Stejně tak, jako se zvyšuje počet turistů, stoupají příjmy z cestovního ruchu. V roce 2014 byly příjmy z turismu země 2 736 milionů USD, v roce 2015 to již bylo 3 012 milionů USD. [10]

Přímý příspěvek cestovního ruchu¹ na HDP byl pro rok 2015 13,5%. V roce 2015 cestovní ruch v zemi přímo podporoval zaměstnání pro 985 000 lidí, tedy 11,7% všech zaměstnaných. [13]

4.4.7.2 Rozvržení turistů

Tabulka 2 Vývoj návštěvnosti vybraných destinací zahraničními turisty v letech 2014 a 2015

	2014	2015	Změna v %
Phnom Penh a okolí	2,151,838	2,650,368	23.2
Siem Reap a angkorské chrámy	2,350,937	2,124,863	-9.6
Pobřežní destinace	600,367	610,458	1.7

Zdroj [10]

Nejvýznamnější destinací, co se počtu zahraničních turistů týče, se v roce 2015 stal Phnom Penh a jeho okolí, které v tomto roce poprvé navštívilo více turistů než angkorskou oblast. Poměrně velké množství turistů také každoročně navštíví pobřežní oblasti. V roce 2015 to bylo 610 458 zahraničních turistů. Obliba této destinace také v minulých letech poměrně rychle stoupala. [10] Nejzajímavější pobřežní destinací je město Sihanoukville a jeho okolí. Poměrně hojně navštěvovaná jsou také města Kampot a Kep a jejich okolí. Jiné destinace jsou navštěvovány jen zřídka.

¹ Přímý příspěvek cestovního ruchu je vyvolaný domácími či zahraničními turisty. Zahrnuje hlavně aktivity ubytovacích a dopravních společností, cestovních kanceláří, restaurací a společností specializujících se na trávení volného času, které přímo jednají s turistou.

Největší počet zahraničních turistů je každoročně z asijských zdrojových zemí. V roce 2015 navštívilo Kambodžu 987 792 turistů z Vietnamu, 694 712 z Číny, 405 359 z Laosu, 395 259 z Koreje, 349 908 z Thajska, 193 330 z Japonska a 109 727 z Taiwanu. Podstatné jsou však i příjezdy turistů z jiných kontinentů. V roce 2015 to bylo mimo jiné 217 510 turistů z USA, 154 265 z Velké Británie, 145 724 z Francie, 134 748 z Austrálie, 94 040 z Německa a další. Českých turistů v tomto roce přijelo do země 5 603. [10]

V roce 2015 do země přiletělo 2 476 001 turistů, z nichž 1 061 034 do Phnom Penhu a 1 414 967 do Siem Reapu. Pozemní (či lodní) vstup do Kambodže využilo 2 299 232 zahraničních turistů. [10]

4.4.7.3 Sezónnost

Obrázek 1 Příjezdy mezinárodních turistů v průběhu jednotlivých měsíců a let

International Tourist Arrivals to Cambodia							Change (%)				
Months	2010	2011	2012	2013	2014	2015	11/10	12/11	13/12	14/13	15*/14
Q1	683,692	778,467	995,210	1,172,072	1,267,922	1,307,836	13.9	27.8	17.8	8.2	3.1
January	232,590	274,471	350,257	404,106	442,045	460,577	18.0	27.6	15.4	9.4	4.2
February	222,354	255,499	321,870	385,760	425,801	430,207	14.9	26.0	19.8	10.4	1.0
March	228,748	248,497	323,083	382,206	400,075	417,052	8.6	30.0	18.3	4.7	4.2
Q2	537,464	606,562	761,442	920,527	933,446	994,154	12.9	25.5	20.9	1.4	6.5
April	200,965	223,032	277,304	327,000	332,690	361,139	11.0	24.3	17.9	1.7	8.6
May	170,164	190,258	233,220	292,115	300,302	314,748	11.8	22.6	25.3	2.8	4.8
June	166,335	193,272	250,918	301,412	300,454	318,267	16.2	29.8	20.1	-0.3	5.9
Q3	582,024	699,760	820,888	964,612	998,690	1,044,880	20.2	17.3	17.5	3.5	4.6
July	202,349	239,527	284,282	338,761	340,091	364,325	18.4	18.7	19.2	0.4	7.1
August	206,563	250,429	293,859	342,064	347,211	366,096	21.2	17.3	16.4	1.5	5.4
September	173,112	209,804	242,747	283,787	311,388	314,459	21.2	15.7	16.9	9.7	1.0
Q4	705,109	797,073	1,006,767	1,152,954	1,302,717	1,428,361	13.0	26.3	14.5	13.0	9.6
October	205,515	233,190	290,959	334,410	390,637	408,922	13.5	24.8	14.9	16.8	4.7
November	249,892	265,539	333,482	386,737	411,501	444,640	6.3	25.6	16.0	6.4	8.1
December	249,702	298,344	382,326	431,807	500,579	574,799	19.5	28.1	12.9	15.9	14.8
Total	2,508,289	2,881,862	3,584,307	4,210,165	4,502,775	4,775,231	14.9	24.4	17.5	7.0	6.1

Zdroj [10]

Sezónnost je definována hlavně díky období sucha a dešťů. Hlavní sezóna je v Kambodži od října do března s každoroční nejvyšší návštěvností v prosinci. Přesto není mimosezóna nijak extrémní. Nejméně turistů přijíždí zpravidla v květnu, kdy v roce 2015 přijelo 314 748 turistů, což je více než polovina v porovnání s nejsilnějším prosincem. [10]

4.4.7.4 Druhy CR

V zemi je primárně rozvinut kulturně poznávací cestovní ruch - hlavním důvodem vysoké návštěvnosti Kambodže jsou historické památky – především angkorské chrámy a historický Phnom Penh. V posledních letech se velmi rozvíjí také rekreační druh cestovního ruchu v přímořských oblastech, což tvoří konkurenci pro dražší a přesycenější Thajsko. V zemi hraje svou roli také tzv. temný turismus spojený s polpotovskou genocidou a občanskou válkou. Příkladem je již zmíněné hojně navštěvované muzeum genocidy Tuol Sleng v Phnom Penhu. V zemi jsou taktéž značně rozvinuty některé formy pseudo-cestovního ruchu – sexuální či drogový. Pro domácí ale i zahraniční turisty jsou dalšími formami cestovního ruchu poutnický a náboženský.

Země je prozatím orientována na alocentrické či midcentrické turisty. Ani tomu nemůže být jinak. Kambodža stále patří k nebezpečnějším zemím se špatným zdravotnictvím, na mnoha místech jsou stále miny atp. Ve třech nejdůležitějších destinacích (angkorské chrámy a Siem Reap, Phnom Penh a Sihanoukville) se však cestovní ruch rozvíjí tak, aby uspokojil i co se pohodlí a bezpečnosti týče náročnější návštěvníky. Všechna tato místa mají velmi dobré dopravní spojení včetně letišť, ubytovacích a stravovacích možností ve všech kvalitativních a cenových kategoriích. Mnohé cestovní kanceláře, včetně těch českých, nabízí zájezdy do Kambodže, přesto jednoznačně dominuje individuální cestovní ruch.

4.4.7.5 Další statistiky

Průměrná doba strávená zahraničním turistou v zemi se dlouhodobě příliš nemění a mezi lety 2004 – 2015 neustále kolísá mezi 6 a 7 dny. Neustále však stoupá procentuální zaplněnost hotelů, která v roce 2004 činila 52%, v roce 2005 činila 65,7% a v roce 2015 již 70,2%. [10]

4.4.7.6 Domácí cestovní ruch

Domácí cestovní ruch nebyl v Kambodži nikterak rozvinutý ani v před-polpotovském období. Výjimku tvořili bohatí Kambodžané a náboženští poutníci. To vše ustalo s nástupem komunistického režimu. Rozvoj domácího cestovního

ruchu nastal, stejně jako rozvoj příjezdového turismu, po roce 1998 a postupně se zvyšuje. Kambodžané volí podobné destinace jako zahraniční turisté – pořádají náboženské poutě do angkorské oblasti, ale také do jiných míst. Navštěvují hlavní město či jezdí za odpočinkem do přímořských destinací. [7, str. 151 - 177] Přesnější data o počtu domácích turistů a jejich vlivu na HDP apod. nejsou dostupná.

4.5 Turistická atraktivita Angkor Wat

4.5.1 Město Siem Reap

Oblast v blízkosti Siem Reapu byla v minulosti, v době jejího největšího rozmachu, srdcem khmérské říše. Pro mnoho zahraničních návštěvníků jsou důvodem pro cestu do země chrámy a jiné stavby v angkorské oblasti, hlavně tedy Angkor Wat a Angkor Thom. Celý komplex leží v blízkosti města Siem Reap, které díky tomu značně bohatne a z dřívě ospalého městečka se stalo jedno z nejrušnějších míst v zemi. Siem Reap má také vlastní mezinárodní letiště. [3, str. 195 - 198]

Život ve městě se točí okolo cestovního ruchu. Ještě v roce 1935 bylo civilizací nedotknutou vesničkou. Hluk, který dnes vychází ze stavenišť, napovídá o množství nových hotelů, restaurací či barů, které jsou ve výstavbě a již brzy budou k dispozici potenciálním návštěvníkům. Město je plné turistů ze všech koutů světa, ti se přes den zpravidla vydávají obdivovat angkorské chrámy a večer tráví v místních barech, tržnicích či masážních salonech. V noci je město stále rušné. [3, str. 198]

4.5.2 Chrámy Angkoru

Místní chrámy byly postaveny v období mezi 9-13. stoletím. Po roce 1431, kdy celý komplex vyplnili Thajci, byly opuštěny. Hlavní město říše se přesunulo do Phnom Penhu a angkorská oblast začala zarůstat džunglí. Khmérové se sem vrátili dočasně v 16. století, kdy sem bylo na asi 20 let přesunuto hlavní město, poté se ale přesunulo do Loveku a oblast byla opět opuštěna. V následujících stoletích bylo umístění Angkoru zapomenuto, ale mezi lidmi kolovaly legendy o starobylém královském městě ztraceném v džungli. V druhé polovině 19. století byly západními cestovateli objeveny některé z místních chrámů a dostaly se do povědomí veřejnosti. V následujících letech byly jednotlivé chrámy postupně objevovány. [3, str. 218] Zachovány jsou jen náboženské budovy, neboť ty světské se stavěly z jiného materiálu (často ze dřeva) a do dnešní doby se nedochovaly. [3, str. 224]

Z města k chrámové oblasti je to nedaleko, avšak jít tuto vzdálenost pěšky není zrovna ideální. Za asi 12-15 USD si lze pronajmout tuktuk s řidičem na celý den, alternativou je půjčení kola od 1 USD. Další možností je koupit si zájezd v hotelu či cestovní kanceláři.

Jako celek byly chrámy Angkoru v roce 1992 zapsány do seznamu světového kulturního dědictví UNESCO. Soubor památek se nachází na rozloze zhruba 300 km² mezi severním břehem jezera Tonle Sap a pohořím Kulen, které odděluje jižní úrodné planiny od severní zpustlé krajiny. I přes obrovskou rozlohu oblasti je většina nejkrásnějších a nejvíce navštěvovaných chrámů v těsné blízkosti města Siem Reap. [3, str. 216]

Jednotlivé chrámy a stavby jsou různorodé, některé se nachází mezi rýžovými poli, jiné jsou téměř ztracené v džungli. Některé jsou zachovalé, další v rekonstrukci a jiné zase nechané na pospas džungli. Rozdílná je také architektura, neboť budovy byly vystavěny v různou historickou dobu odlišnými panovníky. [3, str. 216]

4.5.3 Informace o areálu

Chrámy jsou otevřeny denně od brzkých ranních hodin až do západu slunce. Vstupné je jednotné do všech chrámů a u všech chrámů se také kontroluje platná vstupenka. Tu je možné zakoupit na den, 3 dny či celý týden. [3, str. 221]

Ideální je pro prohlídku celého areálu zvolit 3 denní formu, která turistovi dovolí vidět velkou část staveb. Při jednodenní verzi jen povrchně projde několik hlavních chrámů, naopak při sedmidenní verzi tu ztratí až příliš mnoho času. Většinou se používá již zavedených výletních okruhů. Je zde malý a velký okruh a každý z nich se dá beze spěchu stihnout za den. Třetí den je pak možné strávit prohlídkou Angkor Watu a Angkor Thomu.

Téměř u všech chrámů, s výjimkou těch nejméně navštěvovaných v džungli, lze nalézt občerstvení, prodejce suvenýrů a podobně. U hlavního chrámu Angkor Wat jsou dokonce restaurace podobné těm v ulicích Siem Reapu. Jevem velmi častým jsou malé děti prodávající pohlednice, sošky a další výrobky. V horším případě žebrají. Zajímavá je jejich vysoká znalost angličtiny. [3, str. 221]

4.5.4 Jednotlivé chrámy

4.5.4.1 Angkor Wat

Tento chrám, zasvěcený roku 1150 bohu Višnuovi, byl podle vědců stavěn alespoň 30 let. Chrám je obehnan vodním příkopem a přístup k němu vede přes hráz. Celý chrám je zdoben vyrytými obrazy apsar, bohyní mraků a vod. [3, str. 227 - 228] Chrám je velmi hojně navštěvovaný a mnoho turistů si přivstane, aby viděli vyhlášený východ slunce.

4.5.4.2 Phnom Bakheng

Bakheng je chrám na kopci Phnom Bakeng s pětistupňovou pyramidou ve středu, na jejím vrcholu se nachází 5 čtvercových věží [2, str. 64]. Tento chrám je první významná architektonická památka postavená v angkorském období a nachází se v blízkosti Angkor Watu. Je jedním z nejvíce navštěvovaných objektů v celém komplexu, a to hlavně v odpoledních hodinách, kdy sem turisté přichází sledovat západ slunce. [3, str. 228 - 229]

4.5.4.3 Angkor Thom

Bývalé hlavní město se skrývá za vodním příkopem a 8 metrů vysokou obrannou zdí na ploše asi 3 km². Turisty nejvíce využívaným vstupem je 23 metrů vysoká jižní brána, před kterou se nachází sto metrů dlouhá hráz lemovaná čtyřiapadesáti božskými postavami na jedné straně a stejným počtem démonů na straně druhé. [3, str. 230 - 231]

Ve středu města se nachází věhlasný chrám Bayon - jedna z nejvyhledávanějších dominant celého Angkoru. Můžeme tu nalézt obří kamenné tváře, které jsou umístěny na početných věžích. Dalším chrámem, který stojí za pozornost, je Baphuon. [3, str. 230]

Opět zde platí, že světské budovy byly postaveny ze dřeva či jiných času neodolných materiálů, takže nejsou do dnešní doby zachovány. Celé město Angkor Thom je plné dalších menších chrámů. [3, str. 230]

4.5.4.4 **Thomannon**

Tento chrám, který je umístěný v lese, byl původně obklopen vodním příkopem a ochrannou zdí, to už však dnes není pravda. Je zasvěcen bohu Višnuovy a postaven byl na počátku 12. století. [3, str. 238]

4.5.4.5 **Ta Keo**

Velkolepý státní chrám, jehož stavba byla započata v roce 975 a nebyla nikdy dokončena, má tvar pyramidy. Je vysoký takřka 14 metrů a nabízí krásný výhled na rýžová pole a křoviny na východě. [3, str. 239]

4.5.4.6 **Ta Prohm**

Jedním z nejvyhledávanějších chrámů se Ta Prohm stal hlavně díky rozhodnutí ponechat ho napospas džungli. Z toho důvodu se tu setkáme s velkým množstvím turistů i profesionálních fotografů. Chrám je totiž doslova prorostlý kapoky (strom dosahující výšky až 70 metrů). [3, str. 240]

4.5.4.7 **Pre Rup**

Ke konci 10. století vybudovaný cihlový chrám ležící na velkém turistickém okruhu má tvar pyramidy. Na reliéfech západní svatyně jsou zobrazeny různé bohyně a na východní a střední svatyni jsou zase podobizny bohů. [3, str. 243 - 244]

4.5.4.8 **Preah Khan**

Chrám, který byl původně postaven na místě starého královského města, po dlouhou dobu fungoval jako klášter a také univerzita. Chrám je dnes ve špatném stavu – zchátralý a zarostlý. [3, str. 246 - 247]

4.5.4.9 **Banteay Samre**

Stranou obvyklých turistických tras stojí tento chrám, který je navíc dostupný po velmi nekvalitní silnici. To má za následek nízkou návštěvnost jinak velmi zchovalého a krásného chrámu. Banteay Samre je obklopen dvěma vodními příkopy. [3, str. 250 - 251]

4.5.4.10 Banteai Srei

Třicet kilometrů severovýchodně od Siem Reapu leží jedinečný chrám postavený z narůžovělého pískovce. Má velkolepou výzdobu, je docela maličký a nachází se na jedné úrovni. [3, str. 251]

4.5.4.11 Roluos

Dvanáct kilometrů východně od Siem Reapu se rozkládá další skupina chrámů, která se souhrnně označuje jako Roluos. Tvoří ji chrám Preah Ko – dvě skupiny cihlových a pískovcových věžových svatyní, dále je to stupňovitá pyramida Bakong, která je považována za vůbec první státní chrám angkorského období, a chrám Lolei. [3, str. 249 - 251]

V oblasti je samozřejmě celá řada dalších chrámů a jiných památek, o kterých se již však práce podrobně nezmiňuje, patří mezi ně chrámový komplex Banteay Kdei, královská nádrž Srah Srang, řadou pěti cihlových a kamenných věží tvořený chrám Prasat Kravan, stranou položený chrám Východní Mebon, bývalé útočiště Rudých Khmerů Ta Som, dále areál Neak Pean a mnoho dalších. [3, str. 241 - 250]

4.5.5 Architektura

V angkorské oblasti můžeme nalézt velkou spoustu chrámů, svatyní, památníků, atp. s výzdobou, která na první pohled vypadá stejnorodě. Při bližším prozkoumání ale zjistíme, že každá ze staveb má jinou strukturu a výzdobu. Důvodem je to, že jednotlivé chrámy byly postaveny v různou dobu a odlišnými panovníky. Po sérii svízelného objevování, analyzování a překonání nejedné klamné hypotézy byly stavby v oblasti rozděleny do 8 hlavních slohů. [1, str. 81 - 82]

Prvním slohem z angkorského období je ten Roluoský. Sloh, ve kterém byla vystavěna skupina chrámů označovaná souhrnně jako Roulos, je velmi odlišný od předchozí kambodžské architektury. Chrámy jsou vystavěny hlavně z cihel, stále více se však využívá i pískovce a lateritu. Změnou je také větší uplatnění volných soch. Druhým je sloh chrámu Bakheng, který byl prvním v angkorské oblasti

v užším pojetí. V tomto slohu je použita typická koncepce pěti věží s tou nejvyšší uprostřed. Věže i hlavní stavba byly z kamene. [1, str. 88 - 93]

Třetím slohem je Kohkerský, který je pojmenovaný podle chrámu Koh Ker mimo hlavní angkorskou oblast. V angkorské oblasti se ale nachází např. chrám Pre Rup. Stále je využíváno konceptu pěti svatyň na vrcholku pyramidy. Přibývá volných soch, zachovala se například socha tančícího boha Šivy s pěti hlavami. Hojně je využíván zvířecí motiv – sedmihlavý had, lvi, sloni a býk. V dalším slohu je postaven jedinečný chrám Banteai Srei, který leží mimo angkorskou oblast. [1, str. 96 - 101]

Pátým slohem je Khelangský. Změnou je budování pyramidových chrámů výhradně z kamene. Galerie na obvodu chrámových teras jsou kryté a jsou používány pilíře. Do tohoto stylu patří např. Ta Keo, chrám se 4 vstupy ze všech světových stran. Dalším stylem je ten chrámu Baphuon uvnitř Angkor Thomu. Tento chrám se však bohužel zachoval ve špatném stavu – na vině bylo používání trámů ze dřeva a také vytvoření umělé hory, která se ale v průběhu dějin částečně sesunula. Chrátová pyramida byla pětistupňová a celá z kamene. Novinkou jsou četné reliéfy, poprvé vytesané také do vnějších stěn pavilonů, které zobrazují většinou scény z hinduistické mytologie. [1, str. 104 - 109]

Ve slohu Angkor Watu dospívá khmerská architektura svého vrcholu a tento chrám je největší zachovanou stavbou v celém areálu. Okolo chrámových staveb je desetikilometrová kamenná zeď, která je navíc obklopena 200 metrů širokou vodní nádrží. Hlavní přístup je ze západní strany a vede přes most. Za ním se nachází vstupní brána s věžemi. Po průchodu branou je již vidět silueta celého chrámu. Vlastní pyramida chrámu má tři široké stupně, které jsou lemovány galeriemi. Vnější galérie obsahuje nástěnné reliéfy s výjevy z nebeské a pekelné říše či královské přehlídky. Použity jsou kamenné klenby a to bez dřevěných trámů. Větší rozměry dostávají reliéfy božstev. [1, str. 112 - 115]

Posledním slohem je ten, ve kterém byl vystavěn chrám Bayon v centru Angkor Thomu. Tento styl je od předchozích stylů velmi odlišný, byl v něm vybudován chrám Ta Prohm, který je vystavěn v rovině uprostřed dvojité kamenné

zdi. Dále do tohoto stylu patří komplex Preah Khan či Ta Som. V geometrickém středu Angkor Thomu leží bizarní chrám Bayon, na kterém lze nejlépe vidět jedinečnost tohoto stylu. Stavba má pyramidový tvar a na jejím vrcholku je 40 metrů vysoká věž s kruhovou základnou. Po celém chrámu jsou desítky dalších menších věží. V chrámu jsou sochy Buddhy a reliéfy tu zobrazují také výjevy ze života obyvatel Angkor Thomu. [1, str. 118 - 121]

4.5.6 Návštěvnost

Angkorské chrámy navštívilo v roce 2014 2,35 milionu zahraničních turistů. Jde o mírný nárůst oproti roku 2013, kdy jich do chrámů zavítalo 2,24 milionu. Změna nastala v roce 2015, kdy do angkorských chrámů přijelo jen 2,12 milionů zahraničních turistů, což je pokles oproti předchozímu roku o 9,6%. [10]

V roce 2014 i 2015 bylo vybrané vstupné od zahraničních turistů přibližně 60 milionů USD. Většinu zahraničních návštěvníků chrámů tvoří Asiaté, kteří si často zakupují jen jednodenní vstupenku, naopak neasijské turisty více trídenní. [14]

4.5.7 Mezinárodní spolupráce a ochrana

V roce 1991 skončila kambodžsko-vietnamská válka a země se mohla začít pomalu vzpamatovávat. Okamžitě vznikla tendence chránit jedinečné památky angkorské a ty byly již v roce 1992 jako celek zapsány na seznam světového kulturního dědictví UNESCO. V roce 1995 vznikla organizace APSARA (Authority for the Protection and Management of Angkor and the Region of Siem Reap), tato kambodžská organizace postupně přebírá od UNESCO povinnosti spojené s ochranou, rozvojem a průzkumem v angkorské oblasti a postupně začíná prosazovat také myšlenky udržitelného cestovního ruchu. [6, str. 186 - 188]

Turismus v Kambodži musí být redukován a usměrňován tak, aby nespotřeboval své vlastní atraktivity, nesmí to být jen záležitost současnosti, ale musí myslet i na budoucí vývoj. [5, str. 148 - 151] Vysoká návštěvnost v angkorské oblasti může poškodit jak památky, tak i okolní prostředí. Spousta turistů

nerespektuje to, že se jedná o prastaré náboženské stavby a turistů je tu příliš?

[18]

² (Pozn. Článek a video jsou z roku 2012, odkdy počet turistů ještě o mnoho stoupl)

4.6 Vliv atraktivity Angkor Wat na Kambodžu

Dle Kambodžského ministerstva cestovního ruchu přijelo do země v roce 2015 celkem 4 775 231 zahraničních turistů, z nich 2 124 863 navštívilo angkorské chrámy, což jen na vstupenkách zemi vyneslo 60 milionů USD. [10] Další příjmy generují chrámy nepřímo – turisté platí za ubytování, dopravu, stravu a další služby.

Dalším jevem je to, že turismus v oblasti výrazně mění chování kambodžských rezidentů. Např. v roce 1992 žilo v angkorské oblasti na 22 000 Kambodžanů, v roce 2005 už jich bylo 120 000. Velké množství z nich zakládá své živobytí na službách turistům. [7, str. 163]

Dále je vliv angkorských chrámů na turismus a ekonomii země zpracován v praktické části.

5 Praktická část

5.1 Dotazníkové šetření

5.1.1 Základní výzkumné otázky a hypotézy

5.1.1.1 Výzkumné otázky

1. Jak velké množství ze zahraničních turistů, kteří přijedou do Kambodže, navštíví angkorské chrámy?
2. Mají angkorské chrámy velký vliv na návštěvnost země?
3. Je pro Kambodžu, co se cestovního ruchu týče, důležitá spolupráce se sousedními zeměmi, tedy Thajskem, Laosem a Vietnamem?

5.1.1.2 Hypotézy

1. Angkorské chrámy jsou nejnavštěvovanější turistickou destinací v Kambodži, navštíví je minimálně 60% zahraničních turistů, kteří přijedou do země.
2. Návštěva angkorských chrámů je hlavním motivem pro návštěvu země alespoň pro 40% zahraničních turistů. Chrámy mají zásadní vliv na rozvoj cestovního ruchu v zemi a tedy i významný vliv na její ekonomiku.
3. Pro Kambodžu je v cestovním ruchu důležitá nadnárodní spolupráce se sousedními zeměmi, jelikož zahraniční turisté navštíví většinou více z těchto zemí najednou.

První hypotéza je určena na základě různých statistických dat a zároveň na základě autorova přesvědčení, opřeném o vlastní zkušenosti z cestování v oblasti. Předkládá tedy názor, že angkorské chrámy jsou velmi významnou turistickou atraktivitou v zemi a většina zahraničních turistů je při cestování po Kambodže navštíví.

Druhá hypotéza jde ještě dále - zvyšuje důležitost angkorských chrámů tvrzením, že pro mnohé turisty je návštěva angkorských chrámů hlavním důvodem cesty do země. Pokud by se tato hypotéza potvrdila, znamenalo by to, že tato atraktivita přímo přivádí turisty do země. Pokud tito turisté poté cestují do dalších destinací, znamená to, že angkorské chrámy rozvíjí cestovní ruch v celé zemi.

Třetí hypotéza je určena na základě autorových zkušeností s cestováním Indočínou. Autor věří tomu, že mnozí turisté navštíví hned několik zemí Indočíny v rámci jedné cesty. Potvrzení této hypotézy by znamenalo, že pro rozvoj cestovního ruchu v Kambodži je velmi důležitá nadnárodní spolupráce.

Dotazníkové šetření má za cíl potvrdit, nebo vyvrátit uvedené hypotézy a tím zodpovědět výzkumné otázky. Sekundárně také odhaluje další fakta o cestovním ruchu v Indočíně, Kambodži a angkorské oblasti. To je např., které další destinace v Kambodži jsou u zahraničních turistů oblíbené, nebo zjištění informací o spokojenosti s angkorskými chrámy atd.

Dotazník je uveden v přílohách, konkrétně v kapitole 9.1 v české verzi a 9.2 v anglické.

5.1.2 Sběr informací a charakteristika respondentů

Dotazník vyplnilo celkem 100 respondentů, většina z nich jsou občané České Republiky. Bylo zásadní, aby daný respondent navštívil Kambodžu. Oslovení respondentů proběhlo několika způsoby. Nejdříve byli osloveni přátelé a známí autora, dále studenti Univerzity Hradec Králové, kteří se v posledních letech zúčastnili studijních pobytů na Taiwanu – byl předpoklad, že mnozí z nich navštívili Kambodžu. Poslední způsob získávání respondentů byl na internetových cestovatelských fórech a cestovatelských skupinách na facebooku. Kvůli nevysokému počtu respondentů byl dotazník vytvořen i v anglickém jazyce. Vyhledávání respondentů pro anglickou verzi probíhalo podobným způsobem – mezi autorovými známými a na cestovatelských fórech a facebooku.

5.1.3 Vyhodnocení dotazníku

Z celkového množství 100 respondentů byl pouze jeden dotazník vyhodnocen jako nesmyslný a dále byly tedy vyhodnocovány odpovědi 99 respondentů. Tento počet se snižoval po odpovědích na některé otázky (např. pokud daný respondent nenavštívil Kambodžu, od otázky 7 neměl na co odpovídat)

První tři otázky v dotazníku slouží pro určení obecných faktů o respondentovi - pohlaví, věk a země trvalého pobytu. Tato fakta jsou důležitá pro zařazení respondentů.

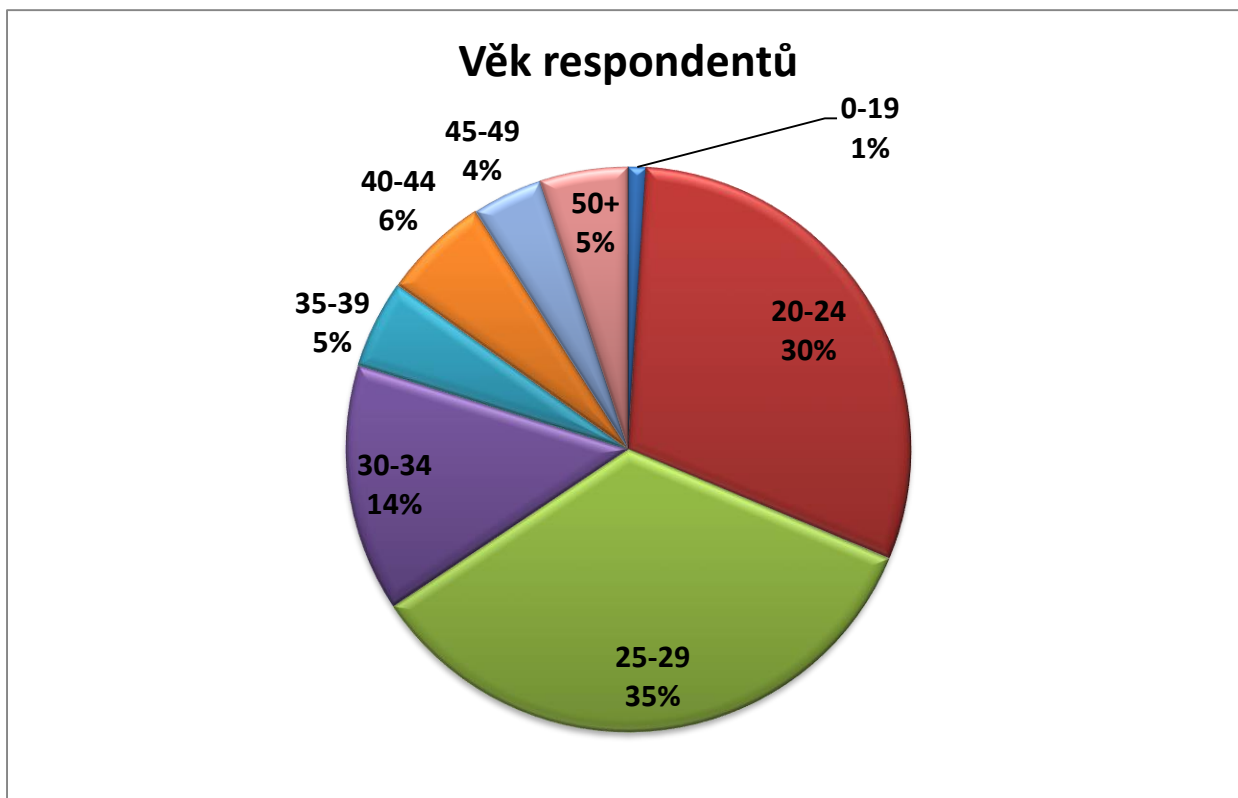
1. Věk respondentů

Většina respondentů (65%) jsou lidé mezi 20-29 lety, tento fakt má vliv na způsob cestování.

Tabulka 3 Věk respondentů

Věk respondentů	Počet	Zastoupení
0-19	1	1%
20-24	30	30%
25-29	34	35%
30-34	14	14%
35-39	5	5%
40-44	6	6%
45-49	4	4%
50+	5	5%

Graf 1 Věk respondentů

2. Země trvalého pobytu

Naprostá většina respondentů jsou čeští rezidenti, jen 24% respondentů je z jiných zemí. 83% respondentů je pak z České Republiky a Slovenska.

Tabulka 4 Země trvalého pobytu

Země trvalého pobytu	Počet	Zastoupení
Česká Republika	75	76%
Slovensko	7	7%
Jiný Evropský stát	8	8%
Asijské státy	6	6%
Severoamerické státy	3	3%

Graf 2 Země trvalého pobytu

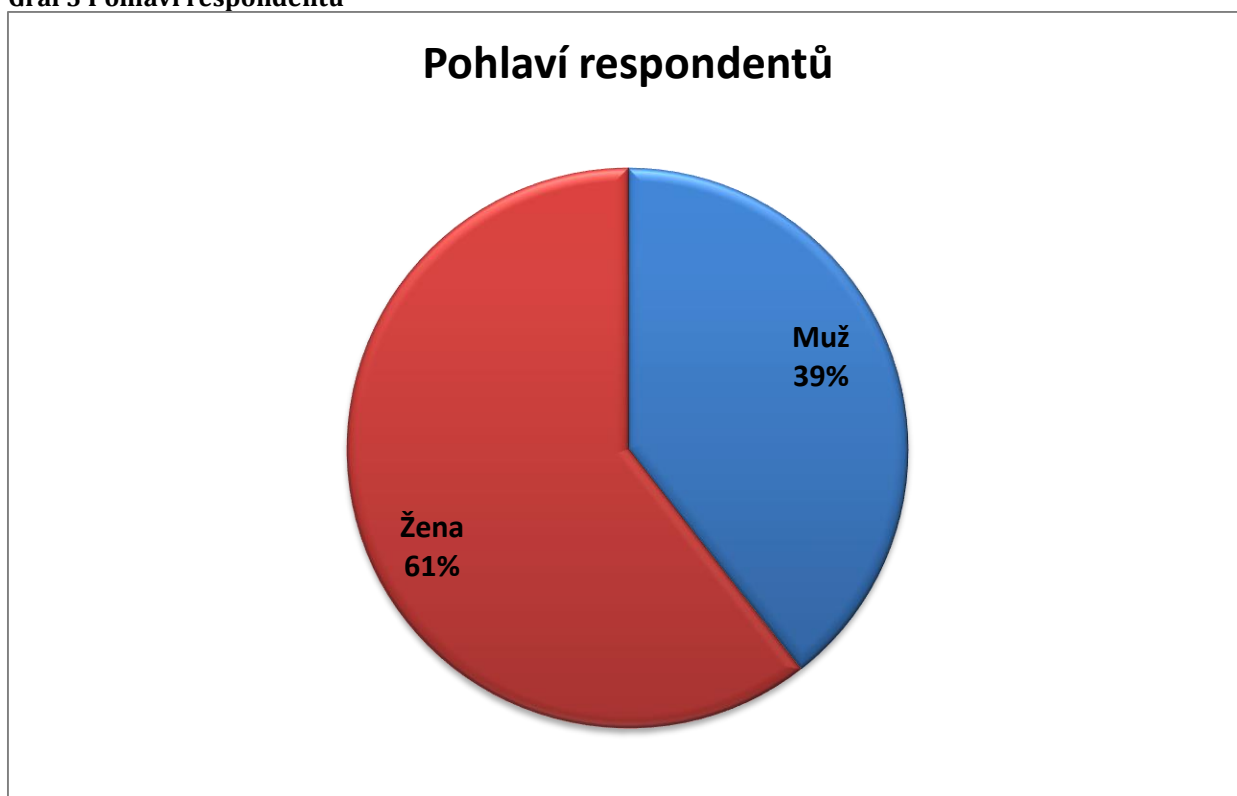
3. Pohlaví respondentů:

Mezi respondenty převažovaly ženy.

Tabulka 5 Pohlaví respondentů

Pohlaví respondentů	Počet	Zastoupení
Muž	39	39
Žena	60	61

Graf 3 Pohlaví respondentů

4. Navštívil(a) jste některou ze zemí Indočíny? (Kambodža, Laos, Vietnam, Thajsko, Myanmar, Malajsie)

Všichni respondenti danou oblast navštívili a tak bylo i dále pracováno s 99 dotazníky.

Tabulka 6 Návštěva oblasti

Návštěva oblasti	Počet	Zastoupení
Ano	99	100%
Ne	0	0%

Graf 4 Návštěva oblasti

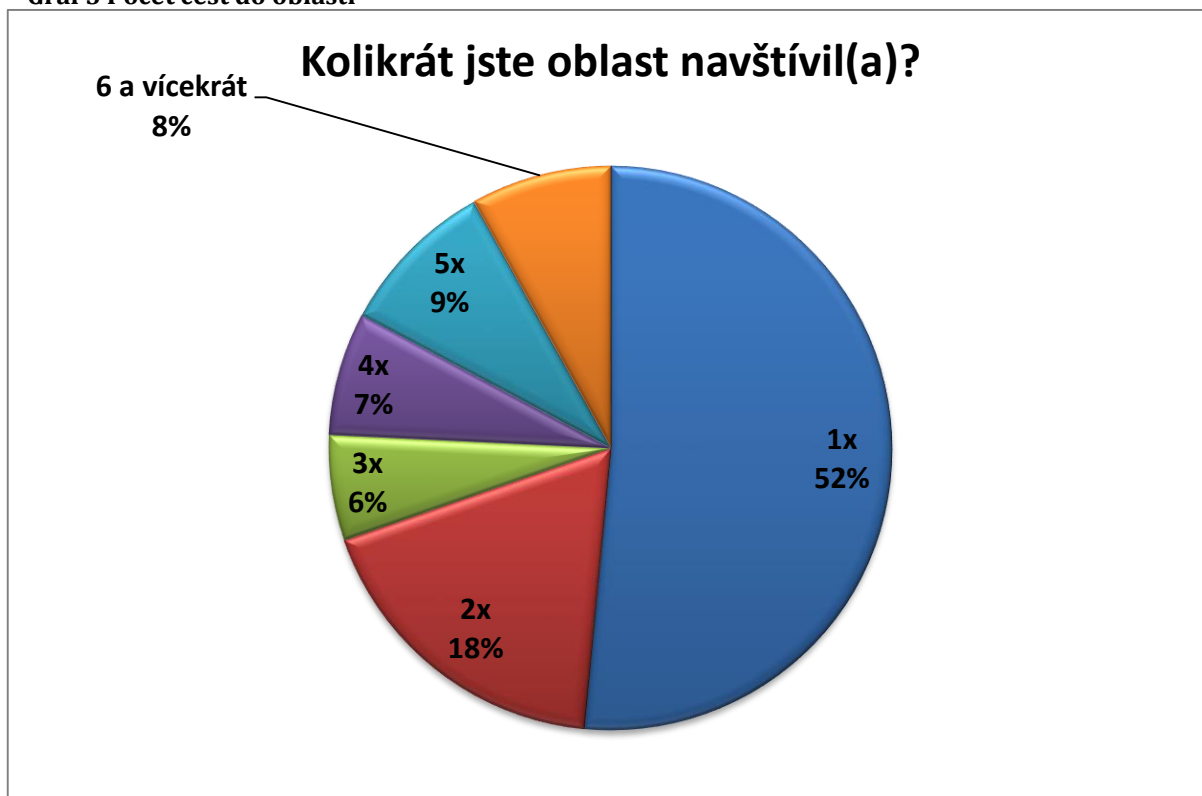
5. Kolikrát jste oblast navštívil(a)?

Více než polovina respondentů oblast Indočíny navštívila pouze jednou, celkem 70% respondentů v oblasti bylo jednou či dvakrát. Našli se však i tací, kteří oblast navštívili více než šestkrát.

Tabulka 7 Počet cest do oblasti

Počet cest do oblasti	Počet	Zastoupení
1	51	52%
2	18	18%
3	6	6%
4	7	7%
5	9	9%
6 a více	8	8%

Graf 5 Počet cest do oblasti

6. Které země to byly?

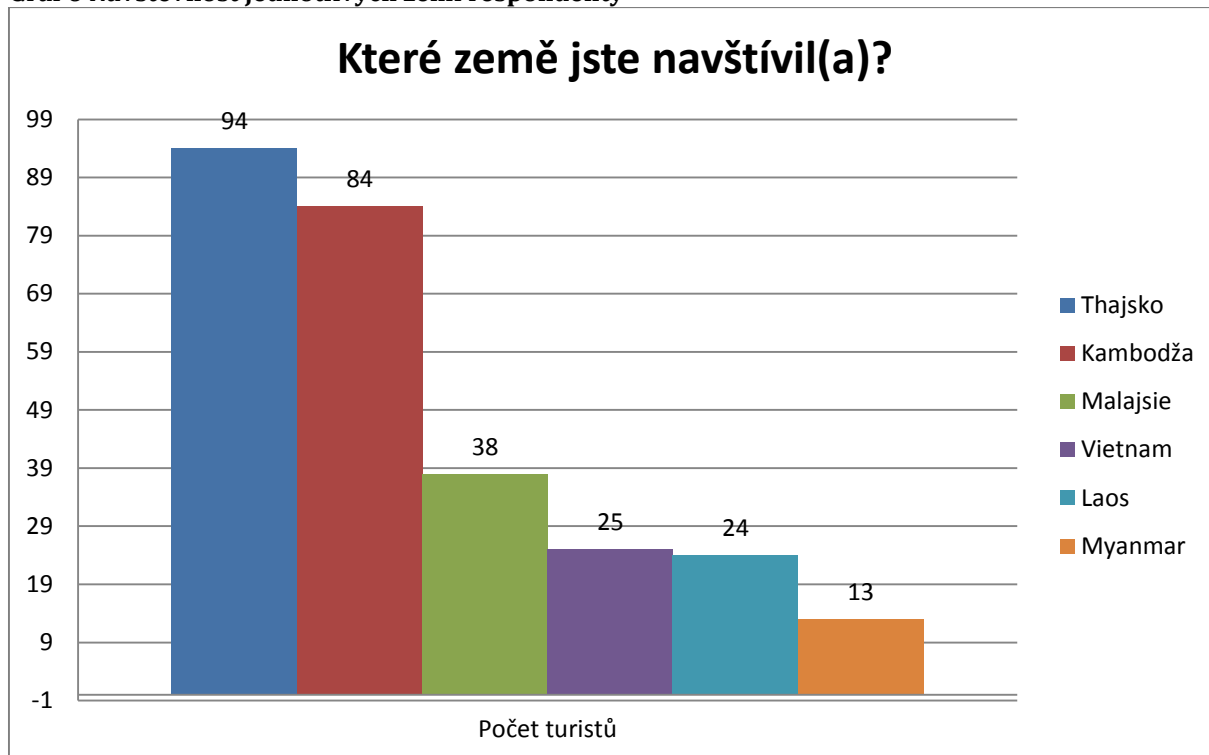
Statistika je ovlivněná tím, že byli osloveni hlavně respondenti, kteří navštívili Kambodžu. Z 99 turistů, kteří navštívili Indočínu, jich 94 navštívilo Thajsko, to potvrzuje celkem očekávaný předpoklad, že Thajsko je nejnavštěvovanější země v oblasti. U ostatních zemí by však statistika měla být jen mírně zkreslená. Nejméně navštěvovanou zemí v oblasti se dle očekávání stal Myanmar.

Tabulka 8 Návštěvnost jednotlivých zemí respondenty

Jednotlivé země	Počet	Zastoupení
Thajsko	94	95%
Kambodža	84	85%
Malajsie	38	38%
Vietnam	25	25%
Laos	24	24%

Myanmar	13	13%
---------	----	-----

Graf 6 Návštěvnost jednotlivých zemí respondenty

7. Jaká forma cestovního ruchu u Vás převládala (prosím, zvolte max. 2)

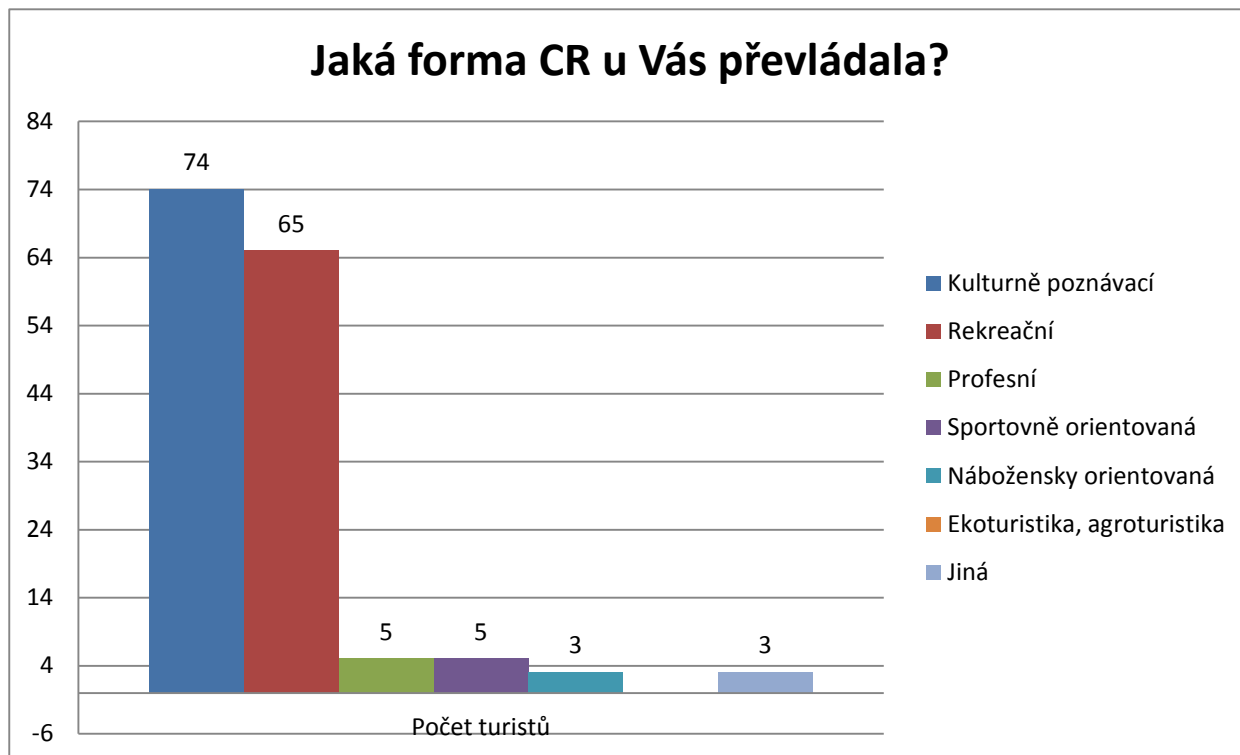
Další otázky se již zaměřují na samotnou Kambodžu, a proto jsou použity odpovědi 84 respondentů, kteří ji navštívili. Naprostá většina respondentů vybrala kulturně poznávací a rekreační formu cestovního ruchu jako 2 dominantní formy v průběhu své návštěvy Kambodže.

Tabulka 9 Dominantní formy CR při návštěvě Kambodže

Forma CR	Počet	Zastoupení
Kulturně poznávací	74	88%
Rekreační	65	77%
Profesní	5	6%
Sportovně orientovaná	5	6%
Nábožensky orientovaná	3	4%

Ekoturistika, agroturistika	0	0%
Jiná	3	4%

Graf 7 Dominantní formy CR při návštěvě Kambodže

8. Navštívil(a) jste v průběhu cesty (cest) Kambodžu? (Kontrolní otázka)

Všichni respondenti, kteří v otázce 6 uvedli, že navštívili Kambodžu, tak učinili i v otázce 8 a nadále tedy bylo vyhodnocováno daných 84 dotazníků.

Tabulka 10 Návštěva Kambodže

Návštěva Kambodže	Počet	Zastoupení
Ano	84	100%
Ne	0	0%

Graf 8 Návštěva Kambodže

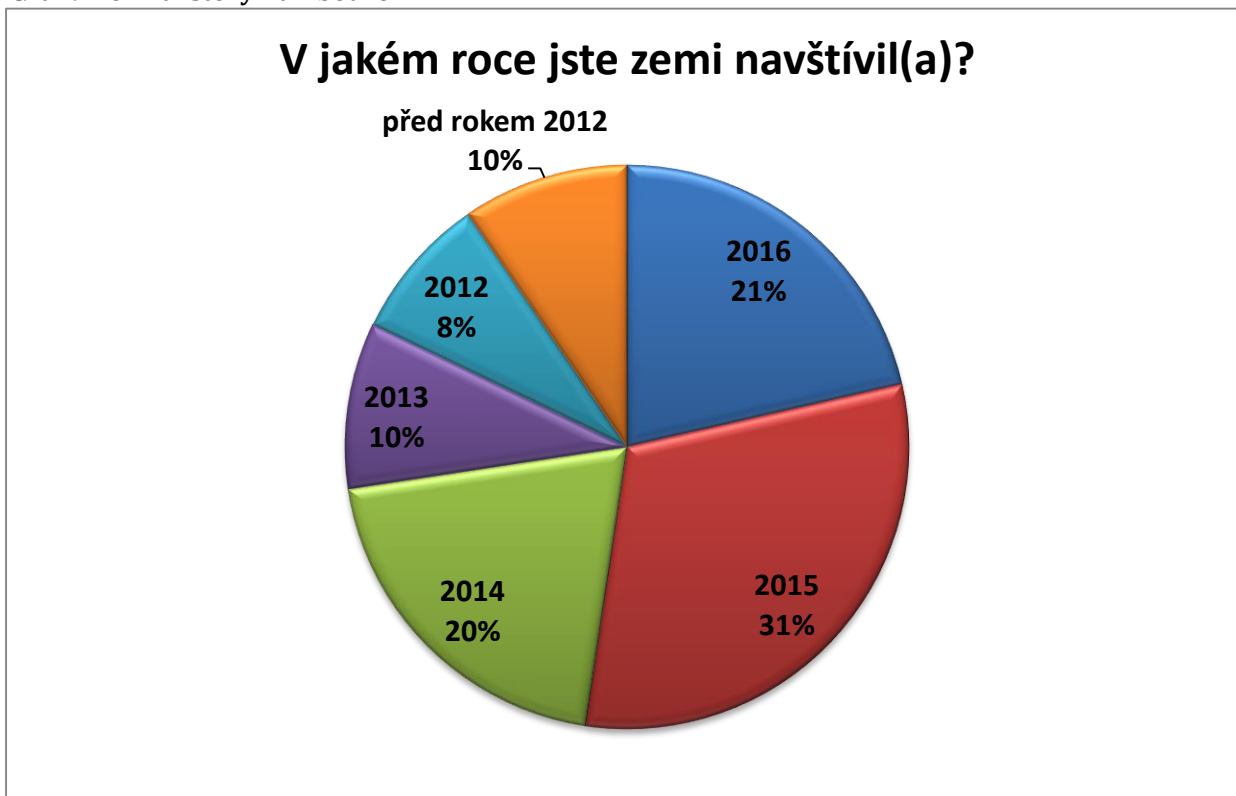
9. V jakém roce jste zemi navštívil(a)?

Z odpovědí vyplývá, že naprostá většina respondentů navštívila zemi v posledních 5 letech, jen 10% respondentů navštívilo Kambodžu před rokem 2012.

Tabulka 11 Rok návštěvy Kambodže

Rok návštěvy Kambodže	Počet	Zastoupení
2016	18	21%
2015	26	31%
2014	17	20%
2013	8	10%
2012	7	8%
Před rokem 2012	8	10%

Graf 9 Rok návštěvy Kambodže

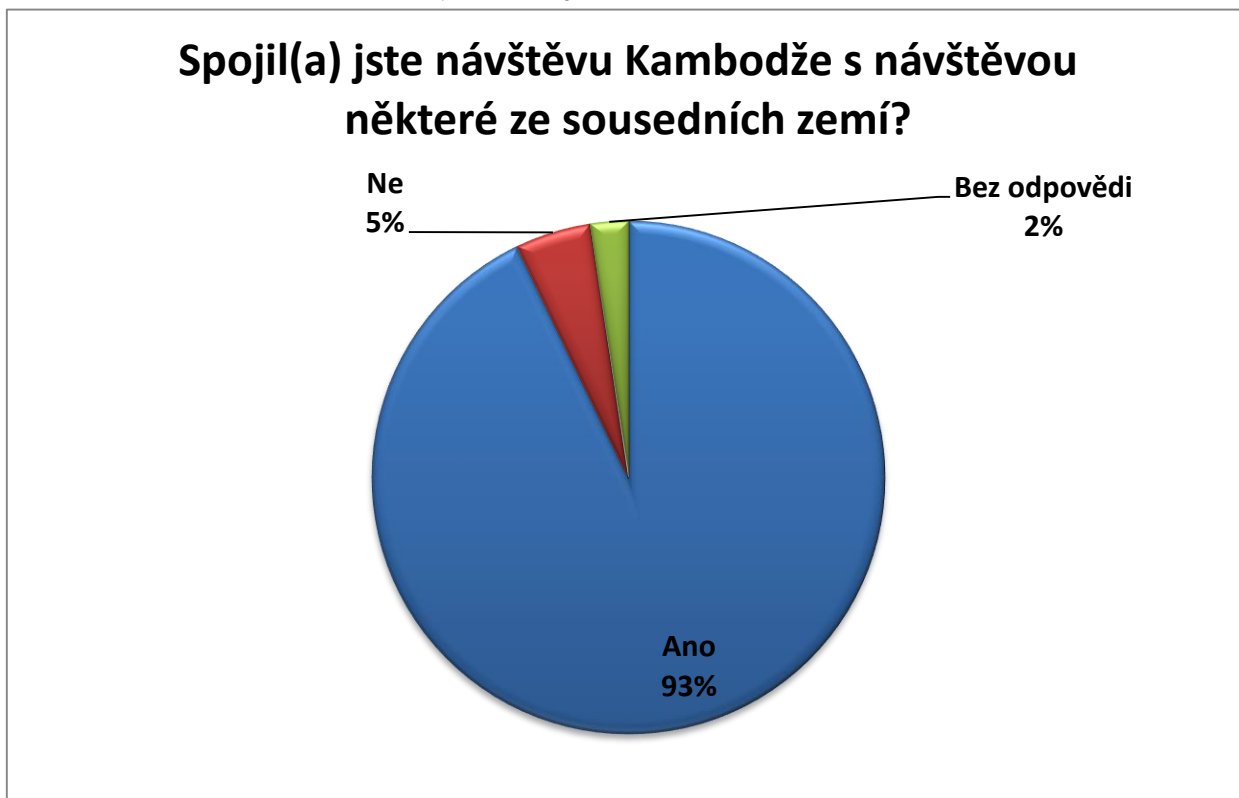
10. Spojil(a) jste návštěvu Kambodže s návštěvou některé ze sousedních zemí? (Thajsko, Laos, Vietnam)

Naprostá většina respondentů spojila návštěvu Kambodže s některou ze sousedních zemí.

Tabulka 12 Návštěva více zemí v rámci jedné cesty

Návštěva více zemí v rámci jedné cesty	Počet	Zastoupení
Ano	78	93%
Ne	4	5%
Bez odpovědi	2	2%

Graf 10 Návštěva více zemí v rámci jedné cesty

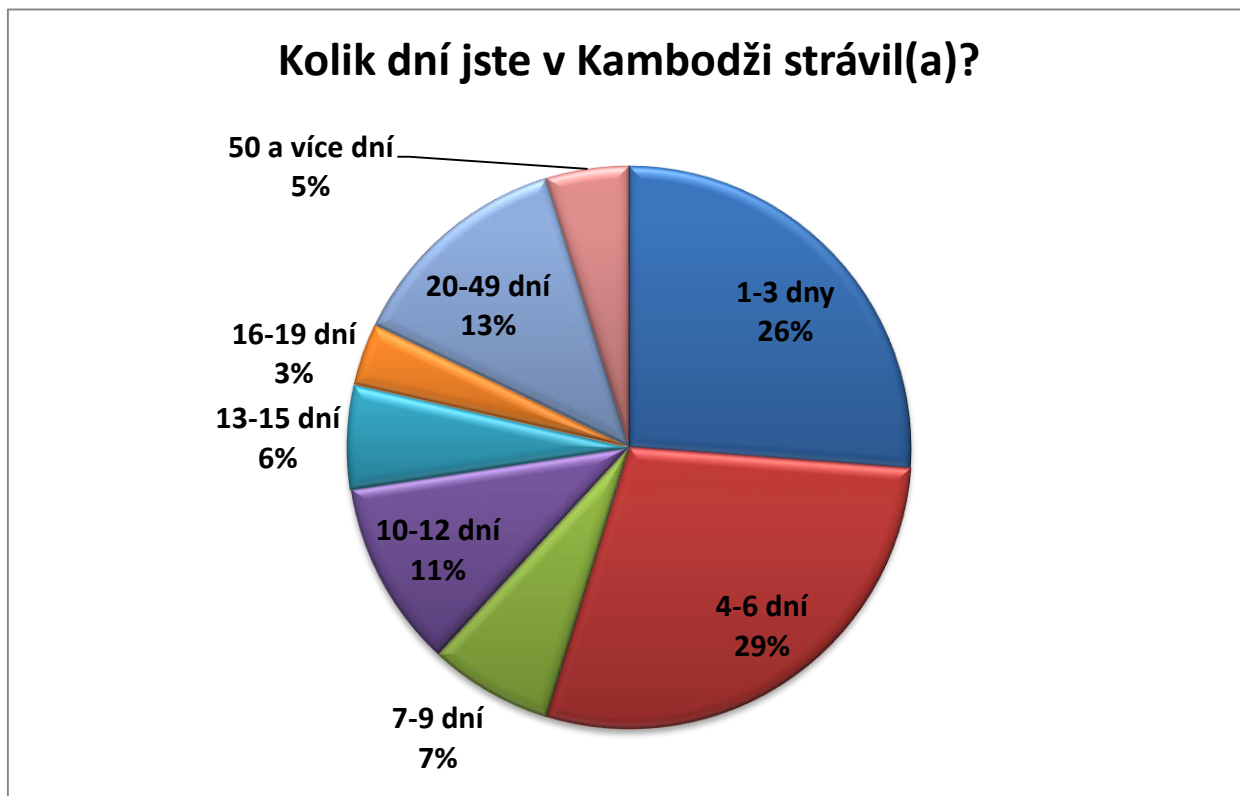
11. Kolik dní jste v Kambodži strávil(a)?

Většina turistů v zemi stráví poměrně krátký čas, 55% jich zde zůstane na méně než 7 dní. Mezi respondenty se však našli i tací, kteří v zemi dlouhodobě pracují a žijí, a také turisté, kteří v zemi strávili přes 50 dní.

Tabulka 13 Počet strávených dní v Kambodži

Počet strávených dní v Kambodži	Počet	Zastoupení
1-3	22	26%
4-6	24	29%
7-9	6	7%
10-12	9	11%
13-15	5	6%
16-19	3	3%
20-49	11	13%
50 a více	4	5%

Graf 11 Počet strávených dní v Kambodži

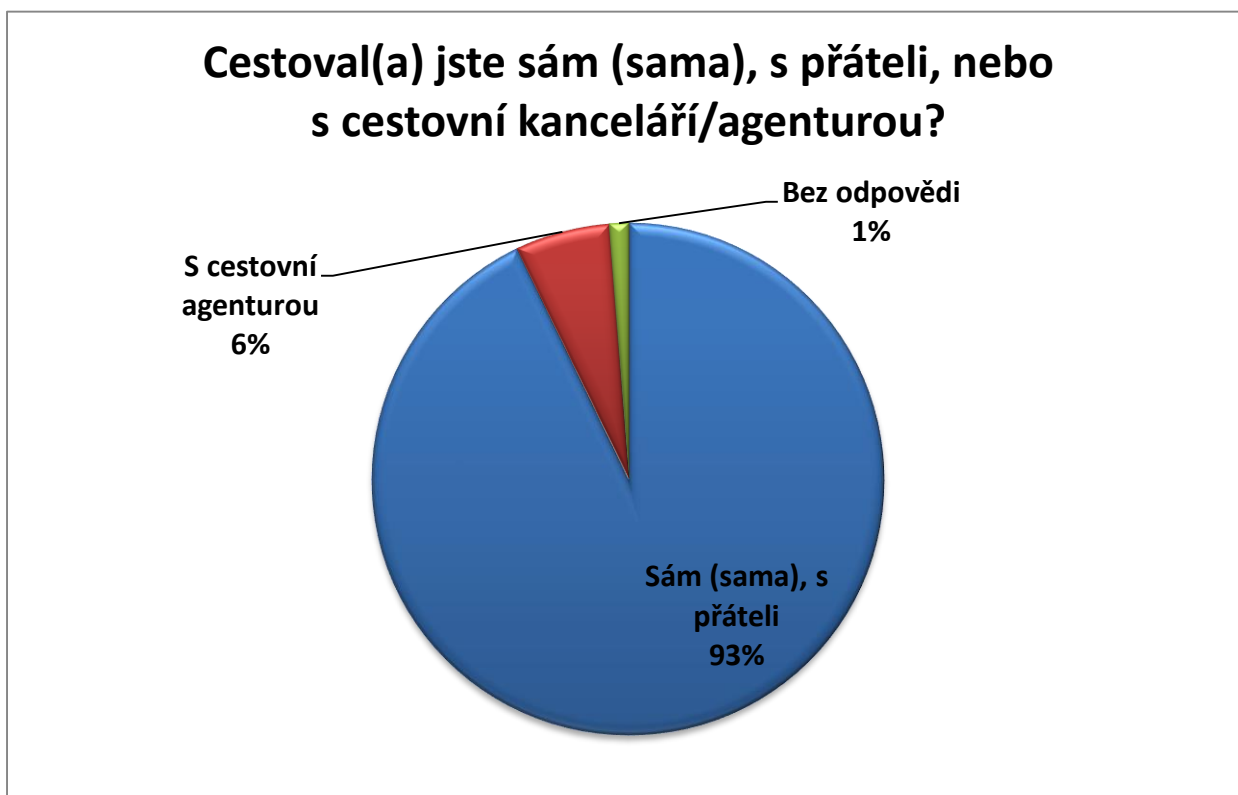
12. Cestoval(a) jste sám (sama), s přáteli, nebo s cestovní kanceláří/agenturou?

Téměř naprostá většina respondentů zemi navštívila bez použití cestovní kanceláře či agentury.

Tabulka 14 Způsob cestování

Způsob cestování	Počet	Zastoupení
Sám (sama), s přáteli	78	93%
S cestovní kanceláří/agenturou	5	6%
Bez odpovědi	1	1%

Graf 12 Způsob cestování

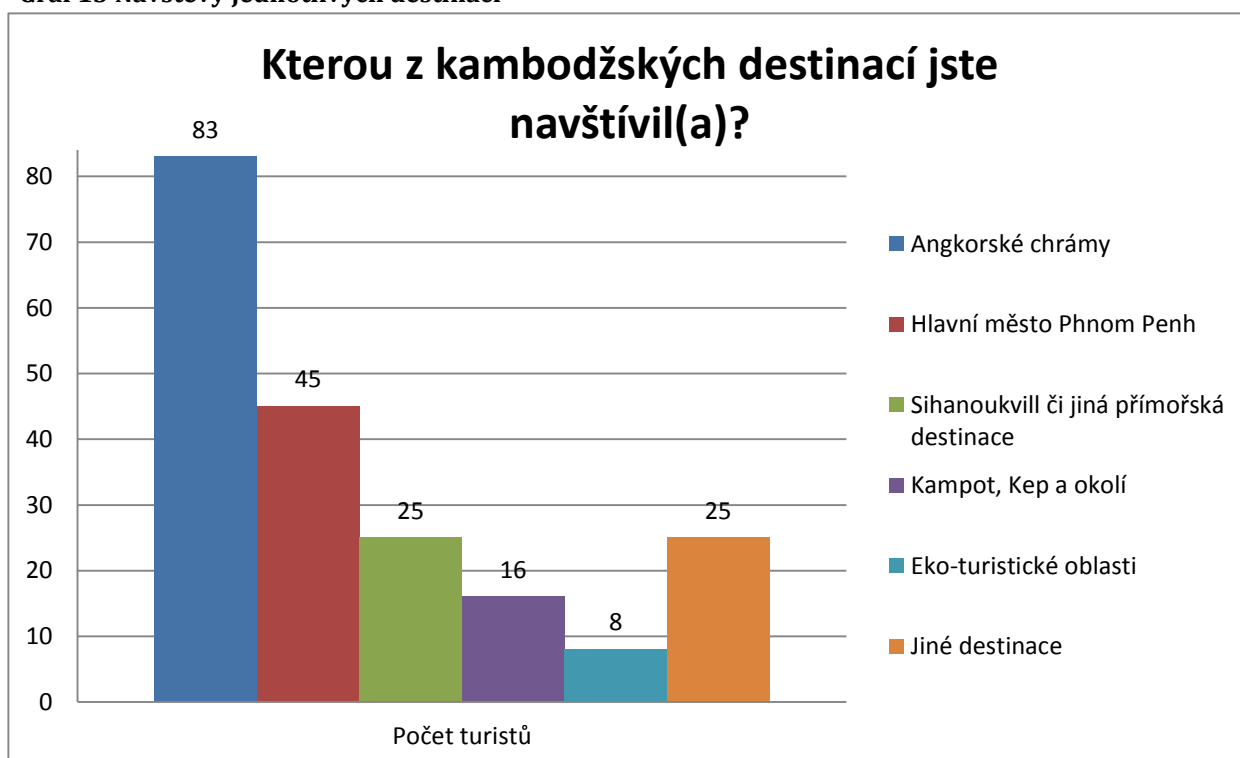
13. Kterou z kambodžských destinací jste navštívil(a)?

Angkorské chrámy navštívilo celých 99% respondentů, druhou nejoblíbenější destinací v zemi je Phnom Penh, následuje Sihanoukville a jiné pobřežní destinace.

Tabulka 15 Návštěvy jednotlivých destinací

Návštěvy jednotlivých destinací	Počet	Zastoupení
Angkorské chrámy	83	99%
Hlavní město Phnom Penh	45	54%
Sihanoukville či jiná přímořská destinace	25	30%
Kampot, Kep a okolí	16	19%
Eko-turistické oblasti	8	10%
Jiná destinace	25	30%

Graf 13 Návštěvy jednotlivých destinací

14. Byla pro vás hlavní motivací pro návštěvu země návštěva angkorských chrámů?

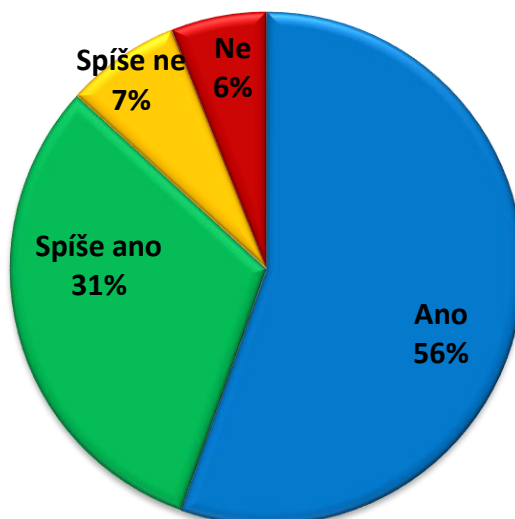
Pro vyhodnocení dalších otázek se zpracovávaly dotazníky 83 respondentů, kteří navštívili angkorské chrámy. Celkem 87% respondentů zvolilo odpověď ano, či spíše ano. Návštěva angkorských chrámů je tedy pro absolutní většinu turistů zásadní při cestě do Kambodže.

Tabulka 16 Motivace pro návštěvu Kambodže

Byla návštěva angkorských chrámů hlavní motivací?	Počet	Zastoupení
Ano	46	56%
Spíše ano	26	31%
Spíše ne	6	7%
Ne	5	6%

Graf 14 Motivace pro návštěvu Kambodže

Byla pro Vás hlavní motivací pro návštěvu země návštěva angkorských chrámů?

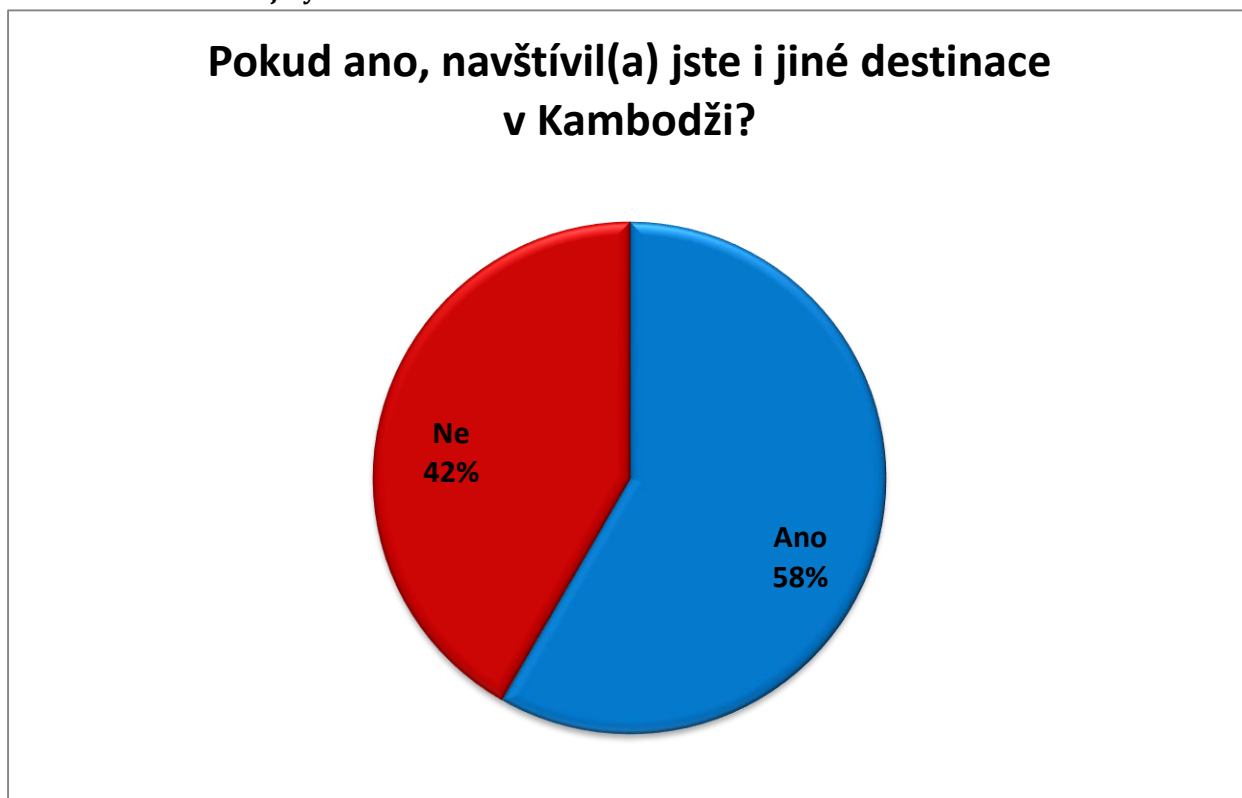
15. Pokud ano, navštívil(a) jste i jiné destinace v Kambodži?

Tato otázka je vyhodnocována jen na základě odpovědí respondentů, kteří odpověděli v otázce 14 ano popř. spíše ano – tedy 72 respondentů. Z nich 58% navštívilo i jiné destinace v Kambodži přesto, že hlavní motivací pro návštěvu země byla návštěva angkorských chrámů. Je tedy zřejmé, že existence angkorských chrámů zvyšuje návštěvnost dalších destinací v Kambodži. Celkem 42% respondentů navštívilo jen angkorské chrámy.

Tabulka 17 Návštěvnost jiných destinací

Pokud ano, navštívil(a) jste i jiné destinace v Kambodži?	Počet	Zastoupení
Ano	42	58%
Ne	30	42%

Graf 15 Návštěvnost jiných destinací

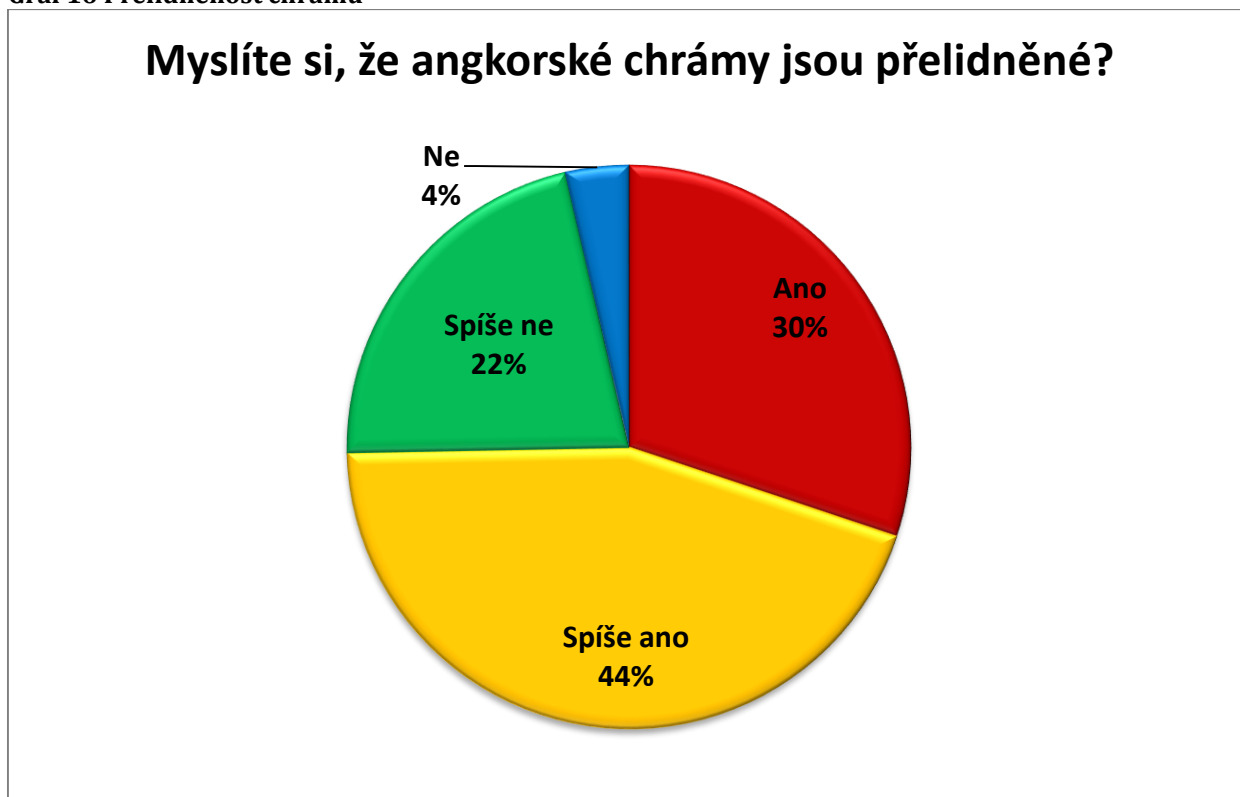
16. Myslíte si, že angkorské chrámy jsou přelidněné?

Následující otázky jsou opět vyhodnocovány na základě odpovědí 83 respondentů, kteří navštívili angkorské chrámy. Velká většina, 74% respondentů, je toho názoru, že angkorské chrámy jsou přelidněné.

Tabulka 18 Přelidněnost chrámů

Myslíte si, že angkorské chrámy jsou přelidněné?	Počet	Zastoupení
Ano	25	30%
Spíše ano	37	44%
Spíše ne	18	22%
Ne	3	4%

Graf 16 Přelidněnost chrámů

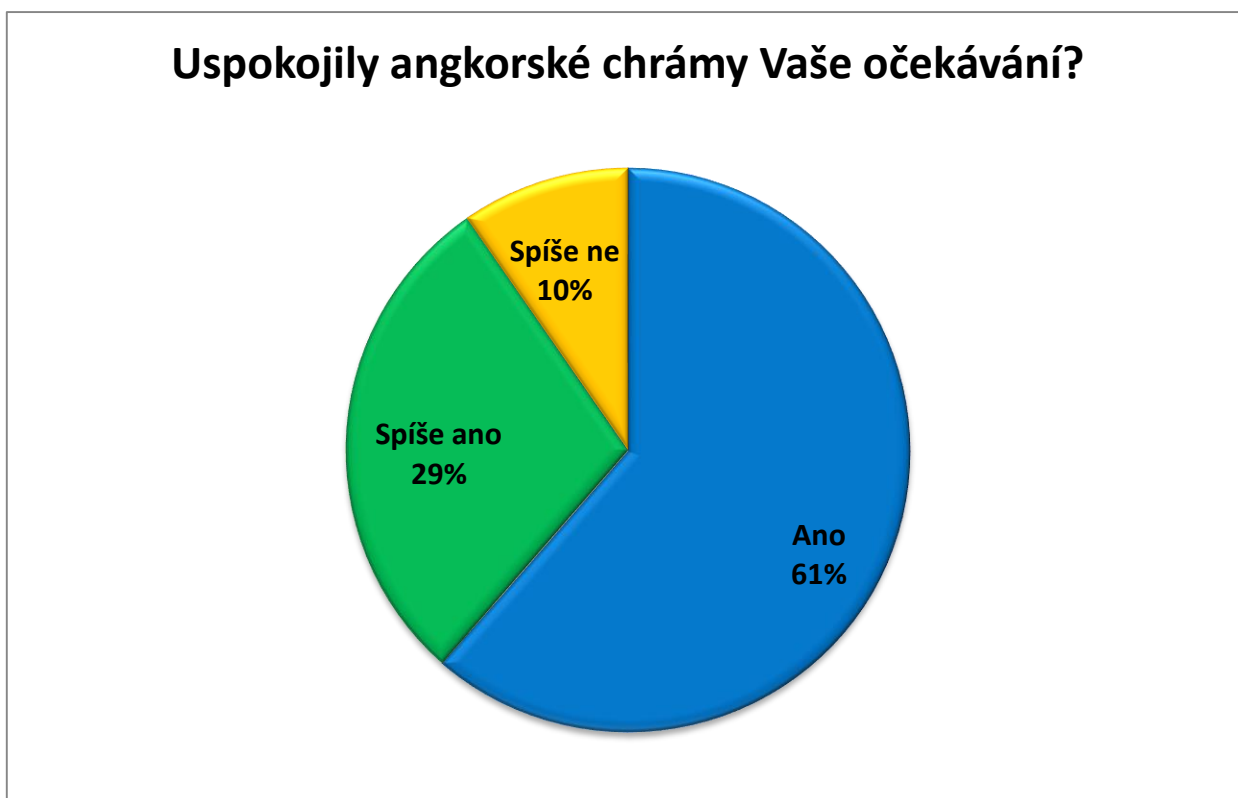
16. Uspokojily angkorské chrámy Vaše očekávání?

I přesto, že většina respondentů odpověděla v předcházející otázce, že chrámy jsou přelidněné, což je jistě negativním jevem, bylo 90% respondentů spokojeno (odpověděli ano, či spíše ano) a chrámy splnily jejich očekávání.

Tabulka 19 Spokojenost s angkorskými chrámy

Uspokojily angkorské chrámy Vaše očekávání?	Počet	Zastoupení
Ano	51	61%
Spíše ano	24	29%
Spíše ne	8	10%
Ne	0	0%

Graf 17 Spokojenost s angkorskými chrámy

16. Chcete zemi navštívit znovu?

Většina respondentů chce skutečně Kambodžu navštívit znovu

Tabulka 20 Chcete zemi navštívit znovu?

Chcete zemi navštívit znovu?	Počet	Zastoupení
Ano	35	42%
Spíše ano	21	25%
Spíše ne	20	24%
Ne	7	9%

Graf 18 Chcete zemi navštívit znovu?

5.2 Zhodnocení nabídky CK Alvarez

V této kapitole je analyzována nabídka české cestovní kanceláře, která se specializuje na poznávací zájezdy do exotických zemí – na Blízký východ, do jižní a jihovýchodní Asie, Jižní Ameriky, Afriky ale i do Evropy. Mnohé z jejích zájezdů se tedy týkají jedné nebo více zemí Indočíny a tedy i Kambodže. Nabídka je analyzována v souvislosti s cestovním ruchem v Kambodži.

V tištěném katalogu pro rok 2016 nabízí CK Alvarez celkem 93 zájezdů, z nichž 9 je do oblasti Indočíny. Thajsko i Kambodža jsou shodně zastoupeny v 5 z těchto zájezdů, Vietnam stejně jako Laos ve 3 a Myanmar v jednom, samostatném zájezdu. Z daných 9 zájezdů jich 7 kombinuje více zemí Indočíny popř. další země. Zájezdy jen do jedné země jsou nabízeny 2 a to do Vietnamu a Myanmaru. Ostatní země lze navštívit jen zároveň s návštěvou jiné z okolních zemí.

První ze zájezdů zavede turisty do Kambodže na 9 dní a to do angkorských chrámů, Phnom Penhu a do plážového letoviska Sihanoukville. V druhém ze zájezdů stráví turisté v Kambodži 5 dní a navštíví Phnom Penh a angkorské chrámy. Ve třetím zájezdu stráví turisté v Kambodži 10 dní a navštíví město Battambang, angkorské chrámy, pláže v Sihanoukville, národní park Ream a Phnom Penh. Ve čtvrtém zájezdu připadá na Kambodžu 5 dní, kdy turisté navštíví Phnom Penh a angkorské chrámy. Pátý a poslední nabízený zájezd zavede turisty do Kambodže na necelé 3 dny a turisté navštíví jen angkorské chrámy.

Z uvedených 5 zájezdů do Kambodže jsou tedy angkorské chrámy zastoupeny ve všech 5 a hlavní město Phnom Penh ve 4 zájezdech. Ve 2 zájezdech je zastoupeno Sihanoukville a v 1 město Battambang, stejně jako národní park Ream. Není tedy nabízen žádný zájezd do Kambodže samostatně a všechny nabízené zájezdy, které zavedou turisty do Kambodže, zahrnují angkorské chrámy. Ve 4 z 5 zájezdů je zastoupeno i hlavní město.

6 Shrnutí výsledků

Následuje zhodnocení správnosti hypotéz na základě výsledků dotazníkového šetření a sekundárně na základě zhodnocení nabídky zájezdů CK Alvarez.

1. Angkorské chrámy jsou nejnavštěvovanější turistickou destinací v Kambodži, navštíví je minimálně 60% zahraničních turistů, kteří přijedou do země.

Z 84 respondentů, kteří navštívili Kambodžu, jich zamířilo do angkorských chrámů 83, což je téměř 99%. Hypotéza, že angkorské chrámy jsou velmi hojně navštěvované, je tedy správná, avšak autor neočekával až tak vysoké procento návštěvnosti. Zároveň i všechny nabízené zájezdy CK Alvarez zavedou turisty do angkorských chrámů.

2. Návštěva angkorských chrámů je hlavním motivem pro návštěvu země alespoň pro 40% zahraničních turistů. Chrámy mají zásadní vliv na rozvoj cestovního ruchu v zemi a tedy i významný vliv na její ekonomiku.

Za hlavní motivaci pro návštěvu Kambodže označilo návštěvu angkorských chrámů hned 87% respondentů. Tato hypotéza byla tedy také potvrzena a zároveň bylo předčeno očekávání. Ukazuje se, že pro návštěvnost země a pro rozvoj cestovního ruchu jsou angkorské chrámy klíčové. Mnozí respondenti navštívili i jiné destinace, přičemž pro ně hlavní motivací pro příjezd do země byly angkorské chrámy. Z toho vyplývá, že jejich existence nepřímo ovlivňuje rozvoj cestovního ruchu, ekonomiky, atd. celé země.

3. Pro Kambodžu je v cestovním ruchu důležitá spolupráce se sousedními zeměmi, jelikož zahraniční turisté navštíví většinou více z těchto zemí najednou

Celkem 93% respondentů spojilo v rámci jedné cesty návštěvu Kambodže s návštěvou některé ze sousedních zemí. Hypotéza se tedy potvrzuje - pro rozvoj nejen cestovního ruchu Kambodže a sousedních států je důležité spolupracovat v nadnárodním měřítku. Důraz by měl být kladen na nevalné diplomatické vztahy. Všechny nabízené zájezdy CK Alvarez kombinují návštěvu Kambodže s alespoň jednou, nejvýše pak třemi sousedními zeměmi. Není tedy možné s touto CK navštívit pouze Kambodžu.

7 Závěry a doporučení

Kambodža má velký turistický potenciál, který se jí od počátku 21. století daří naplňovat. Co může přispět k rozvoji cestovního ruchu v zemi, je dle názoru autora investice do infrastruktury, hlavně tedy dopravy. Kambodža, jak už bylo uvedeno, vytvořila několik projektů na renovaci a vytváření nových železničních tratí. Mnoho pozitiv by mohlo mít zpřístupnění, kvůli špatné dopravní dostupnosti, mírně navštěvovaných destinací s velkým potenciálem. Důležitou roli zde hraje financování mezinárodními organizacemi a spolupráce s nimi.

Angkorská oblast je velmi hojně navštěvovaná a podle mnohých je přelidněná. Toto tvrzení vyplývá i z výsledků dotazníkového šetření – velké množství respondentů se shodlo na tom, že chrámy jsou přelidněné. Je ovšem pozitivní, že i přesto byla většina respondentů s jejich návštěvou spokojena. Destinace má jistě svou únosnou kapacitu a destinační management by měl pracovat na tom, aby nebyla překročena, aby přílišná návštěvnost památce neuškodila. Snížení počtu turistů, např. pomocí zvýšení cen za vstupenky, by na druhou stranu mohlo mít negativní vliv na komunitu místních, hojně profitující na turismu.

Panuje velký rozdíl mezi výsledky autorova dotazníkového šetření a daty kambodžského ministerstva cestovního ruchu. Je nutno podotknout, že autor prováděl dotazníkové šetření primárně mezi českými respondenty, dále s turisty z jiných evropských zemí a několika respondenty ze Severní Ameriky a Asie. Vzorek respondentů tedy není odpovídající, co se zdrojové země týče. Největší počet turistů přijíždějících do Kambodže jsou turisté z Vietnamu, Číny, Laosu, a jiných asijských zemí. Bylo by jistě přínosné pokusit se podobný dotazník vyplnit s poměrově odpovídajícím vzorkem respondentů vzhledem k zemi původu.

I přesto je rozdíl mezi návštěvností angkorských chrámů udávanou kambodžským ministerstvem cestovního ruchu a výsledky autorova šetření ohromný. Podle kambodžského ministerstva cestovního ruchu navštívilo v roce 2015 chrámy 44% zahraničních turistů (což by z angkorských chrámů dělalo destinaci méně navštěvovanou než Phnom Penh). Mezi autorovými respondenty,

kteří navštívili Kambodžu, jich v angkorských chrámech bylo 99%. Jedním z důvodů tak vysokého rozdílu může být to, že dotazník nezohledňoval např. jen první či poslední cestu do země, ale jen fakt, zda respondent při svých cestách navštívil angkorské chrámy. Drtivou většinu respondentů tvořili lidé z Evropy či Severní Ameriky, mnozí z nich tedy do Kambodže přijeli jen jednou a při své cestě nechtěli tak důležitou památku minout. Naopak turisté ze sousedních a dalších geograficky blízkých zemí, kterých každoročně přijede mnohonásobně více, než těch z Evropy a Ameriky, už mohli angkorské chrámy navštívit v minulosti, a proto, když přijeli do země v roce 2015, vybrali jinou destinaci. Případně mohli navštívit jinou destinaci s vědomím, že angkorské chrámy mohou navštívit bez problémů kdykoliv v budoucnosti, což nelze tvrdit o většině respondentů dotazníkového šetření.

V této souvislosti je nutno podotknout, že angkorské chrámy mají nepochybně obrovský vliv na cestovní ruch v zemi – na počet přijíždějících turistů, na zisk, na rozvoj infrastruktury, rozvoj oblasti Siem Reapu atd. Je tedy zásadní zachovat jejich jedinečnost a genius loci. Při dalším zvyšování počtu turistů se mohou velmi rozšířit negativa spojená s masovým cestovním ruchem. Stejně tak může angkorské chrámy poškodit samotné restaurování, po kterém mohou ztratit své kouzlo – vždyť jedním z nejoblíbenějších chrámů je Ta Prohm, který není nijak specifický krom faktu, že byl nechán „na pospas“ pralesu.

Dalším výsledkem, který je ovlivněn volbou respondentů, je to, že téměř naprostá většina respondentů zemi navštívila bez použití cestovní kanceláře či agentury. Tento výsledek je ovlivněn tím, že většina respondentů byli lidé mezi 20-30 lety, kdežto klienty cestovních kanceláří bývají zpravidla lidé starší 45 let. I tak je patrné, že organizovaný turismus tu má malé zastoupení.

Díky datům kambodžského ministerstva cestovního ruchu víme, že v průměru stráví turista v zemi necelých 7 dní (data budou opět ovlivněna velkým množstvím turistů z okolních zemí, u kterých je pravděpodobnější, že v zemi stráví jen několik málo dní). Přesto můžeme usoudit, že velké množství zahraničních turistů navštíví v rámci jedné cesty i některou či více okolních zemí – Thajsko, Laos

a Vietnam. Stejný závěr lze vyvodit i z výsledků dotazníkového šetření – 93% respondentů, kteří navštívili Kambodžu, navštívilo v rámci stejné cesty i některou z okolních zemí. A stejný závěr vychází i z rozboru nabídky zájezdů CK Alvarez, ve které se doba návštěvy země u různých zájezdů pohybovala mezi 3-10 dny a zájezd vždy zahrnoval minimálně jednu další zemi. Jistě je tedy důležité snažit se v oblasti spolupracovat v nadnárodním měřítku a snažit se působit jako jednotná destinace. Praktickými kroky by mohly být usnadnění vízových povinností a přechodu hranic, vytvoření kvalitního dopravního spojení k hraničním přechodům, zkvalitnění leteckého spojení, vytváření jednotného propagačního materiálu, webových stránek, aj.

Další možností je snažit se přilákat turisty do země na delší dobu – zkvalitněním infrastruktury v málo navštěvovaných destinacích, které ale mají velký potenciál – příkladem mohou být národní parky na východě země. Dále zvýšením bezpečnosti – boj proti obchodu s drogami a prostituci, odminování atraktivit s turistickým potenciálem a dalších míst, zvýšení lékařské péče atp.

Seznam obrázků

Obrázek 1 Příjezdy mezinárodních turistů v průběhu jednotlivých měsíců a let23

Seznam tabulek

Tabulka 1 HDP v Kambodži	8
Tabulka 2 Vývoj návštěvnosti vybraných destinací zahraničními turisty v letech 2015 a 2015	22
Tabulka 3 Věk respondentů.....	37
Tabulka 4 Země trvalého pobytu.....	38
Tabulka 5 Pohlaví respondentů	39
Tabulka 6 Návštěva oblasti	40
Tabulka 7 Počet cest do oblasti	41
Tabulka 8 Návštěvnost jednotlivých zemí respondenty	42
Tabulka 9 Dominantní formy CR při návštěvě Kambodže.....	43
Tabulka 10 Návštěva Kambodže.....	44
Tabulka 11 Rok návštěvy Kambodže	45
Tabulka 12 Návštěva více zemí v rámci jedné cesty	46
Tabulka 13 Počet strávených dní v Kambodži	47
Tabulka 14 Způsob cestování.....	48
Tabulka 15 Návštěvy jednotlivých destinací.....	49
Tabulka 16 Motivace pro návštěvu Kambodže	50
Tabulka 17 Návštěvnost jiných destinací.....	51
Tabulka 18 Přelidněnost chrámů	52
Tabulka 19 Spokojenost s angkorskými chrámy.....	53
Tabulka 20 Chcete zemi navštívit znovu?	54

Seznam grafů

Graf 1 Věk respondentů.....	38
Graf 2 Země trvalého pobytu.....	39

Graf 3 Pohlaví respondentů	40
Graf 4 Návštěva oblasti	41
Graf 5 Počet cest do oblasti	42
Graf 6 Návštěvnost jednotlivých zemí respondenty	43
Graf 7 Dominantní formy CR při návštěvě Kambodže	44
Graf 8 Návštěva Kambodže	45
Graf 9 Rok návštěvy Kambodže	46
Graf 10 Návštěva více zemí v rámci jedné cesty	47
Graf 11 Počet strávených dní v Kambodži	48
Graf 12 Způsob cestování	49
Graf 13 Návštěvy jednotlivých destinací	50
Graf 14 Motivace pro návštěvu Kambodže	51
Graf 15 Návštěvnost jiných destinací.....	52
Graf 16 Přelidněnost chrámů	53
Graf 17 Spokojenost s angkorskými chrámy.....	54
Graf 18 Chcete zemi navštívit znovu?	55

8 Seznam použité literatury

Literární zdroje:

- [1.] KRÁSA, Miloslav a Lubor HÁJEK. *Angkor: Umění staré Kambodže*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1985.
- [2.] NOŽINA, Miroslav. *Dějiny Kambodže*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. *Dějiny států*. ISBN 978-80-7106-897-6.
- [3.] PALMER, Beverley a Steven MARTIN. *Kambodža: [turistický průvodce]*. 1. vyd. Brno: Jota, c2009. *Livingstone - průvodci*. ISBN 978-80-7217-645-8.
- [4.] ZELENKA, Josef a Martina PÁSKOVÁ. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Kompletně přeprac. a dopl. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-880-2.
- [5.] HOFFMAN, Barbara T (ed.). *Art and cultural heritage: law, policy, and practice*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006. ISBN 0-521-85764-3
- [6.] LOPES, Carlos a Thomas THEISOHN. *Ownership, leadership, and transformation: can we do better for capacity development?*. Sterling, VA: Earthscan Publications, 2003. ISBN 1844070573.
- [7.] SHALINI, Singh. *Domestic tourism in Asia: diversity and divergence*. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2011. ISBN 9789814311939.

Internetové zdroje:

- [8.] Kambodža. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/kambodza/
- [9.] *Hedvábná stezka* [online]. 2005 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.hedvabnastezka.cz/>
- [10.] Tourism statistic report. In: *Tourism Cambodia* [online]. 2016 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: http://www.tourismcambodia.org/images/mot/statistic_reports/tourism_statistics_2015.pdf

- [11.] Cambodia. In: *The World Bank* [online]. 2015 [cit. 2016-03-28].
Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/news/feature/2015/08/19/cambodian-agriculture-in-transition-opportunities-and-risks>
- [12.] The world factbook. In: *Central Intelligence agency* [online]. 2015 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/index.html>
- [13.] Travel & Tourism Economic Impact 2015, Cambodia. *World Travel & Tourism Council: The Authority on World Travel & Tourism* [online]. London, 2015, , 24 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic%20impact%20research/countries%202015/cambodia2015.pdf>
- [14.] CHANDARA, Sor. Angkor visitor numbers flat in 2015. *The Phnom Penh Post* [online]. 2016 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.phnompenhpost.com/business/angkor-visitor-numbers-flat-2015>
- [15.] Cambodia. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Cambodia>
- [16.] Cambodia's Railway System. In: *Open development Cambodia* [online]. 2014 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.opendevdevelopmentcambodia.net/briefing/cambodias-railway-system/>
- [17.] Administrative divisions of Cambodia. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Administrative_divisions_of_Cambodia
- [18.] DE LAUNEY, Guy. Are there too many tourists at Angkor's temples? *BBC News* [online]. 2012 [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-asia-18363636>
- [19.] AJSTYLLIS, George a Kang SOTHEAR. Growth in Tourist Arrivals Slows to 5-Year Low. *The Cambodia daily* [online]. 2015, **23**, 1 [cit. 2016-04-15]. Dostupné z: <https://www.cambodiadaily.com/archives/growth-in-tourist-arrivals-slows-to-5-year-low-76755/>

9 Přílohy

9.1 Dotazník

Tento dotazník byl vytvořen za účelem zjištění vlivu angkorských chrámů na návštěvnost Kambodže. Z dotazníků vyplyne, jak velké množství zahraničních turistů je navštíví, zda jsou angkorské chrámy hlavním důvodem návštěvy země, zda turisté kombinují návštěvu země s návštěvou některé ze sousedních zemí. Další data, která dotazník poskytne, je např. průměrná doba návštěvy.

1. Věk: zadejte váš věk

2. Země trvalého pobytu: zadejte zemi trvalého pobytu

3. Pohlaví: Zvolte položku.

4. Navštívil(a) jste některou ze zemí Indočíny? (Kambodža, Laos, Vietnam, Thajsko, Myanmar, Malajsie)
 Ano
 Ne

5. Kolikrát jste oblast navštívil(a)?
zadejte počet cest do oblasti

6. Které země to byly?
 Thajsko
 Kambodža
 Vietnam
 Laos
 Myanmar
 Malajsie

7. Jaká forma cestovního ruchu u Vás převládala (prosím, zvolte max. 2)
- Rekreční
 - Kulturně poznávací
 - Ekoturistika, agroturistika
 - Profesní
 - Sportovně orientovaná
 - Nábožensky orientovaná
 - Jiná
8. Navštívil(a) jste v průběhu cesty (cest) Kambodžu?
- Ano
 - Ne
9. V jakém roce jste zemi navštívil(a)?
vložte rok návštěvy
10. Spojil(a) jste návštěvu Kambodže s návštěvou některé ze sousedních zemí?
(Thajsko, Laos, Vietnam)
- Ano
 - Ne
11. Kolik dní jste v Kambodži strávil(a)?
zadejte počet dní
12. Cestoval(a) jste sám (sama), s přáteli, nebo s cestovní kanceláří/agenturou?
- Sám (sama), s přáteli
 - S cestovní kanceláří či agenturou
13. Kterou z kambodžských destinací jste navštívil(a)?
- Angkorské chrámy
 - hlavní město Phnom Penh
 - Sihanoukville či jinou přímořskou destinaci

- Kampot, Kep a okolí
- Eko-turistické oblasti
- Jiné destinace

14. Byla pro vás hlavní motivací pro návštěvu země návštěva angorských chrámů?

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

15. Pokud ano, navštívili jste i jiné destinace v Kambodži?

- Ano
- Ne

16. Myslíte si, že angorské chrámy jsou přelidněné?

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

zdůvodněte

17. Uspokojily angorské chrámy vaše očekávání?

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

zdůvodněte

18. Chcete zemi navštívit znovu?

- Ano
- Spíše ano

Spíše ne

Ne

19. Doplnující informace, názory
sem vložte doplňující informace

9.2 *Dotazník v anglickém jazyce*

Questionnaire: Reasons to visit Cambodia

This questionnaire was form for the purpose of finding the impact of Angkor temples on visits of Cambodia. Questionnaire will confirm or disprove opinion, if Angkor temples are the main reason to visit Cambodia. Secondary result of questionnaire survey will be finding out, if tourists combine visiting Cambodia with some of the neighbor countries. Questionnaire will also provide other data, such as average period of visit and others.

1. Age: enter your age, please
2. Country of residence: enter your country of residence, please
3. Sex: choose item
4. Have you ever been to some of the Indochina countries? (Cambodia, Laos, Vietnam, Thailand, Myanmar, Malaysia)
 Yes
 No
5. How many times did you visit this area? enter amount of journeys
6. Which countries have you been to?
 Thailand
 Cambodia
 Vietnam
 Laos
 Myanmar
 Malaysia
7. Which form of tourism was dominating (please, choose no more than 2)
 Recreational
 Cultural tourism, excursion tour

- Ecotourism, agrotourism
- Professional, job related
- Sport oriented
- Religion oriented
- Other

8. Have you been to Cambodia during this trip(s)?

- Yes
- No

9. In which year did you visit Cambodia?

enter the year of visit

10. Did you combine this trip also with visiting some of the neighbor states?

(Thailand, Laos, Vietnam)

- Yes
- No

11. How many days did you spend in Cambodia?

enter number of days

12. Did you travel alone, with friends or with travel agency?

- Alone/ with friend(s)
- With travel agency

13. Which of Cambodian's destinations have you been to?

- Angkor temples
- Capital city, Phnom Penh
- Sihanoukville or other seaside destination
- Kampot, Kep and surroundings
- Eco-tourist areas
- Other destination

14. Can you say, visiting Angkor temples was for you the main reason for visiting Cambodia?

- Yes
- More likely yes
- More likely no
- No

15. If yes, did you visit other destinations in Cambodia?

- Yes
- No

16. Do you think that Angkor temples are overcrowded?

- Yes
- More likely yes
- More likely no
- No

17. Did Angkor temples satisfy your expectations?

- Yes
- More likely yes
- More likely no
- No

18. Do you want to visit Cambodia again?

- Yes
- More likely yes
- More likely no
- No

19. Additional information, opinions enter additional informations, please

10 Zadání práce

Stránka č. 1 z 1

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu
Akademický rok: 2015/2016

Studijní program: Ekonomika a management
Forma: Prezenční
Obor/komb.: Management cestovního ruchu - německý jazyk
(mcr-p-n)

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
Balcar Patrik	Osenice 70, Dětenice - Osenice	11201325

TÉMA ČESKY:

Angkor Wat - vliv významné historické památky na rozvoj turistické destinace

TÉMA ANGLICKY:

VEDOUcí PRÁCE:

Mgr. Alexandr Gregar - KRČR

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Cíl práce:

Cílem této bakalářské práce je zpracovat atraktivitu Angkor Watt, její historii, současný stav a potenciál pro cestovní ruch. Dále zasadit tuto turistickou atraktivitu do kontextu, tedy určit její ekonomický, politický a další vliv na Kambodžu, jakožto bezkonkurenčně nejdůležitější destinaci cestovního ruchu v zemi. V práci se budu sekundárně věnovat historii a současné politické situaci v Kambodži, jakožto předpoklady a specifiky pro rozvoj cestovního ruchu

Dodržení metodických pokynů pro vypracování bakalářských a diplomových prací (Výnos UHK č.1/2000 v platném znění)

Stanovení cíle a pracovních hypotéz

Zpracování problematiky včetně závěrů

Osnova:

1. Úvod
2. Cíl a metodika zpracování
 - 2.1. Cíl práce
 - 2.2. Stanovené hypotézy
 - 2.3. Metodika zpracování
3. Teoretická východiska
 - 3.1. Kambodža - obecné informace
 - 3.2. Historie Kambodži
 - 3.3. Kambodža jako turistická destinace
 - 3.4. Turistická atraktivita Angkor Watt
 - 3.5. Vliv atraktivity Angkor Watt na rozvoj země
4. Praktická část
 - 4.1. Základní výzkumné otázky
 - 4.2. Sběr informací a průběh šetření
 - 4.3. Výsledky šetření
5. Shrnutí výsledků
6. Závěry
7. Seznam použité literatury
8. Přílohy

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

- Johnová, Radka. Marketing kulturního dědictví a umění. Grada 2008
Kesner, Ladislav. Marketing a management muzeí a památek. Grada 2005
Janečková, L., a Vašítková, M. Marketing služeb. Grada 2000
Šindler, Petr. Event marketing. Grada 2003
Kol. autorů. Event marketing v cestovním ruchu, www.vzdelavanimcr.cz
Kotíková, Halina. Nové trendy v nabídce cestovního ruchu. Grada 2013
Jakubíková, Dagmar. Marketing v cestovním ruchu. Grada 2012
Palatková, Monika. Marketingový management destinace. Grada 2011
Kolektiv. Marketing XXL. DonauMedia 2010

odborná a další literatura k tématu a prostředí
Kolektiv. Percepce krajiny a genius loci. Gaudeamus Hr. Králové, 2008
Norberg-Schultz, Christian. Genius loci, Dokofán, 2010
Šípek Jiří, Štyrský Jiří. Kapitoly z geopsychologie. Gaudeamus, 2007

Podpis studenta:

Datum: 12.10.2015

Podpis vedoucího práce:

Datum: 10/10 2015

© IIS KEAG, Portál - Podkladová střední práce, 11201325, 12.10.2015, 20:35